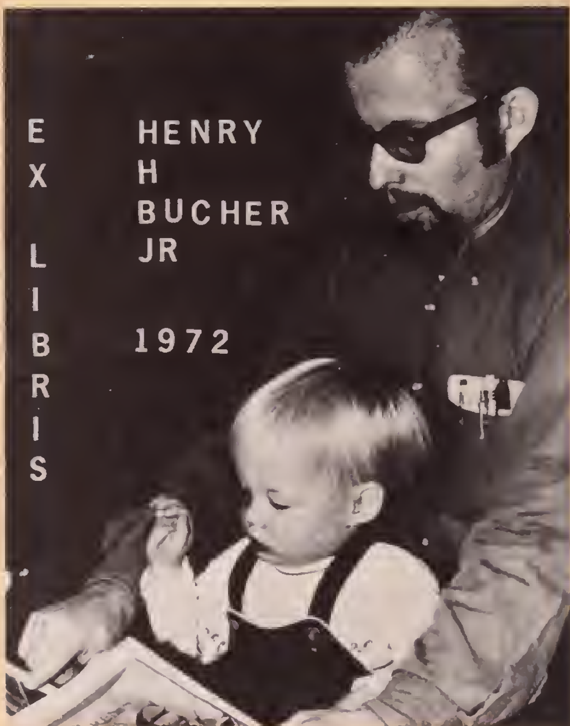
THE
BENGA PRIMER

EX LIBRIS
HENRY
H
BUCHER
JR
1972

Ex Libris

Henry H. Bucher, Jr.

Cat Garlit Bucher

THE
BENGA PRIMER.

BY THE

CORISCO MISSION,
WEST COAST OF AFRICA.

AMERICAN TRACT SOCIETY
150 NASSAU STREET,
NEW YORK.

BENGA PRIMER.

MINA MANĔNĔ

A Â B D E Ĕ F G H I J K L M N O P R S T U V W Y.
A I P S J A T K B U L D V M E W N E Y
H O Y W M L B T G I S P O J.

MINA MAHÂLĔ

a â b d e ĕ f g h i j k l m n o p r s t u v w y.
b k f d h y l t j a ĕ u â o v i o w p d k f m n s y g p i.

MINA MA ITALIYA.

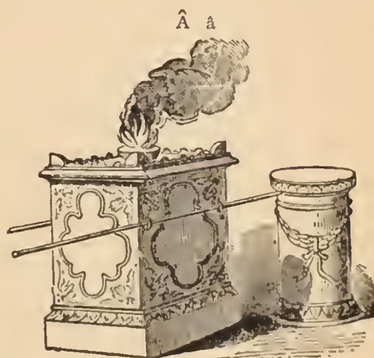
a â b d e ĕ f g h i j k l m n o p r s t u v w y

NDAGA J' ILENDE.

a â b d e ĕ f g h i j k l m n o p r s t u v w y

AMALE amale

ÂLTA âlta

B̄ b̄

BAṆA bana

D̄ d̄

DIKĔ dikĕ

E e

ELENDE elende

Ĕ ĕ

ĔRÂN ĕrân

F f

FATO fato

G g

GALO galo

H h

HANGA hanga

I i

INÂNI inâni

J j

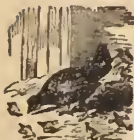
JABA jaba

L l

LONÂNI lonâni

K k

KUBA kubą

N n

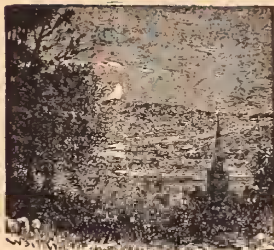
NYATI nyati

M m

MBWA mbwa

O o

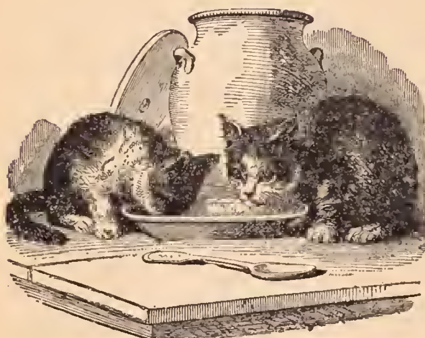
QBA oba

P p

PAHA paha

S s

SĚNGĚ sěngě

T t

TITO tito

U u

UBÂKI ubâki

V v

VITWA vitwa

W w

WENDI wendi

Y y

YAKA yaka

LĔSĔNI I

NDAGA JA MINA MABALE.

ba	hi	gĕ	jâ	du	mi	pe
bâ	nu	hi	je	la	jĕ	pĕ
be	fa	nĕ	jĕ	lâ	mu	ni
bĕ	fâ	ku	ki	le	na	bi
bi	fe	ha	pe	lĕ	nâ	pu
go	fĕ	hâ	fu	li	ne	sa
lu	gi	he	ka	ga	nĕ	sâ
da	ma	hĕ	kâ	bu	si	se
dâ	mu	ji	ke	ma	dĕ	sĕ
de	ga	sâ	kĕ	mâ	nu	bi
dĕ	gâ	hu	hi	me	pa	no
di	ge	ja	mo	mĕ	pâ	su

ILANGA.

1. A li ka ja pâ, na o bĕ na pâ. 2. O mâ a ha bĕ na yâ, a ka ha lĕ na? 3. O ka li na ju o mâ a di de? 4. Ho ka ja kâ o mâ a ka lĕ? 5. E te na ju o he de. 6. Ba ka ha lĕ na ju na o mâ a ka ha jâ?

LĔSĔNI II

ta	vĕ	ya	ia	ka	kâ	na	fe
mâ	vi	tâ	iâ	yâ	la	tu	bu
te	vo	yu	iĕ	bĕ	si	ha	da
tĕ	we	yi	la	ja	dâ	me	pe
ti	pa	yo	wĕ	de	sa	ni	nu
tu	wu	yĕ	ta	li	jâ	se	ga
va	wo	ua	va	he	go	tâ	tu
ju	wa	vâ	ja	uâ	du	sĕ	do
ve	wi	uĕ	ba	pâ	mĕ	ko	mâ

ILANGA.

1. A vâ na mâ na, a te na pâ. 2. O mâ a ka pâ a ka vi bâ yâ. 3. A ka vâ na bâ na, ho ka li na ju. 4. Ba ka ha lĕ na o mâ a ka vĕ bâ yâ? 5. Ho te o he de na yâ ya bĕ tâ.

LĔSĔNI III

NDAGA JA MINA MALALO.

mba	ndu	nga	mwâ	dwe	vyâ
mbâ	nja	ngo	mwa	twa	vya
mbe	nji	kwa	mwe	twe	kya
mbi	njo	kwe	hwa	twĕ	myâ
mbo	nji	kwĕ	hwĕ	nyo	mya
mbu	nje	bwa	hwi	nya	nwa
nda	njĕ	bwi	pwâ	nyĕ	nwĕ
nde	ngâ	bwe	pwe	nyâ	vwi
ndĕ	ngĕ	gwi	pwĕ	bya	vwĕ
ndi	ngu	gwe	dwĕ	byâ	lwa
ndo	nge	gwo	dwa	vyo	vwa

ILANGA.

1. Mbi ka vĕ mâ kwe, o mâ a di de. 2. Nja ka lĕ na ju o mâ-a, ka lĕ? 3. Ka mâ-a vâ na, mwana tĕ a na hwĕ. 4. Mbu! bo te na so, mba li ka hwa jâ. 5. A bĕ na nja, ndi a te na hwĕ.

LĔSĔNI IV

haka	sâsâ	beko	kudâ	miba	tuma
jaka	bâkâ	pavo	jeku	mibĕ	bato
yaka	kâkâ	kabo	kâmu	dina	kâtâ
waka	moto	ditâ	kĕkĕ	tina	vuta
beko	momo	dihâ	vĕkĕ	dikĕ	bina
hako	toko	matâ	mĕtĕ	makĕ	hila
hâkâ	kolo	bulu	pĕlĕ	mina	yama
mâkâ	koho	kudu	tepĕ	mahu	mĕmĕ
yâkâ	boho	kuda	vakĕ	jamĕ	sâta

ILANGA.

1. Sâsâ vĕkĕ mba tuma na pavo tepĕ, mba li ka ja. 2. Moto a na matâ, na mihâ, na beko tepĕ. 3. Bato tĕ ba kâmu ba ka kĕkĕ tepĕ vakĕ. 4. Dina jamĕ i ndi Kuda, mbi te na kuba, na makĕ. 5. O ka vaka na kolo, mbi te mbi vĕkĕ tina.

LĔSĔNI V

sâtâ	emi	diya	tonda	ndâkâ
hole	ove	luwa	bamba	pĕmbĕ
maku	omĕ	mboka	jumbu	mbângâ
babe	emĕ	mboma	manga	byoma
langa	eka	mbodi	hanga	nguba

sânâ	itĕ	mbolo	hângâ	kânji
enâ	etĕ	mbute	mango	ngubâ
eko	veya	tombo	sĕngĕ	mbiki
ele	leya	ndabo	nenge	mwebe
oba	viya	ndoba	ngâmâ	ngâwĕ
âvĕ	viyâ	ndiba	jângâ	

ILANGA.

1. Ndabo amĕ e ndi o mboka, ndi mbi bĕ na ndoba omĕ. 2. O ka jaka pĕmbĕ na mbângâ, na mango, na ndâkâ tepĕ. 3. Mbodi âvĕ e ndi o mboka, na bana baju tepĕ ta. 4. Mbi te diya o ndabo amĕ, vĕkĕ mba mango o sĕngĕ, sâsâ. 5. Moto tĕ a bĕ na mala na tombo, a te na tombo itĕ o ndabo. 6. Jumbu i ndi o ele tĕ ya mango, baka na manga. 7. Vĕkĕ mba hângâ, mba li ka longa ndabo o mboka. 8. Mbute ya miba e ndi o ndabo amĕ de, vĕkĕ mba yâ.

LĔSĔNI VI

maja	henga	ndomi	njamba	twĕtwĕ
sĕlĕ	banga	nduma	mbamba	pwâpwâ
koho	ndâtâ	nyĕvâ	mbanja	pwisi
yungu	ndaga	nyawĕ	ngambi	ngweya
mbenga	ngudi	nyĕngĕ	ndumba	njeya
mbela	ngĕbĕ	mweha	mwĕngi	mbeya
kendo	njali	mwajo	nyanda	mbiya
kema	pemba	mwadi	nyimba	ngâyi
nyati	njĕdu	mwana	wâwâ	mbwiya
njâku	njuke	mbuja	pâni	nganga
kemba	kwedi	ubwa	hakwĕ	mbweyi
momba				

ILANGA.

1. Manga ma na kânji, nguba, mbiki, na ngâwĕ. 2. Ndomi amĕ a te na mbuja, na mâ-a kĕkĕ tepĕ o jâbâ. 3. Mbi te na mwĕngi o mboka, a tepĕ na mwana omĕ. 4. Mbenga na yungu be ndi o ele, ho ka vali ka yĕnĕ. 5. Mbi te na mwĕngi o mboka, ndi mba wĕ mâ. 6. Ngâwĕ a te na njali, na mâ a ka weyi njâku. 7. O te na mbanja twĕtwĕ, o ka haka tepĕ ndabo.

LĔSĔNI VII

ngweya	emi	bwalo	nandi	idu
mbweyi	engo	bwĕsĕ	fula	ipĕ
mbwiya	hângwĕ	bwibĕ	hako	inyi
kwiya	heba	bwinge	hamba	hova
ndindo	henga	nanda	hâkâ	mwĕngi
nganga	hika	nândâ	poti	ndâtâ
bwebwe	hombo	ndâdu	fato	mwĕmbâ
dinya	honji	ndelo	howe	tombo
dipâ	boho	ndembo	humu	ndiba
disu	bokâ	ndĕmbĕ		

ILANGA.

1. Mbi ka vĕndi bana bâkâ ndembo, bwĕsĕ te ka mwa' tĕ. 2. Ipĕ o te na ngâyi na fato, vĕkĕ mba tepĕ fula. 3. Bwalo bo ndi o manga kubu, ngâwĕ a ndi o mboka. 4. Ngweya e na ndindo itĕ, na nyati i ka jaka honji. 5. Mbute amĕ e ha bĕ na idu, kabo e jadi omĕ.

LĔSĔNI VIII

IPELA.

jali	jeka	kapi	joho	jamba
jambo	jeku	kâkâ	joyi	jana
janga	jemba	kâlâ	jomba	kânji
jangi	kabo	kâlu	jomu	kâtâ
jâbâ	kadĕ	kâmbâ	jondo	kĕngâ
jâki	kadi	kâmi	jonga	kedi
jâmbâ	kaho	joba	jonga	kele
jâmbĕ	kama	jodi	jumba	kema
jângâ	kango			

ILANGA.

1. Bwanga bo na jodi itĕ. 2. Bwalo bwamĕ bo na kapi. 3. Ndabo e na jomu ja mambĕ. 4. Sâsâ vĕkĕ mba jâbâ jâkâ. 5. O ka haka yâ na kĕngâ. 6. Kema itĕ i ndi o ele. 7. Ho ka jaka kola tepĕ. 8. Momo tĕ a na joho na njondo. 9. Boho bwamĕ bo na kiki. 10. Kânji e ndi bwamu o jomba. 11. Mwanga u tepĕ na kâlu. 12. Moto tĕ a na jângâ itĕ.

LĔSĔNI IX

mwanjo	jângâ	kwaka	hanga	hakwĕ
janyu	ngweya	jaju	bĕdi	bwanga
ditâ	nyangwĕ	jaye	bwikĕ	dikĕ
ndaga	njeya	ngângâ	hole	hango
mwanyu	jângâ	henga	bwaba	bwayĕ
nyolo	njongo	beva	bwinge	dindĕ
momo	mihâ	bwĕndi	hako	hâkâ
bĕngĕ	ngâla	hângâ	bwanja	bweka
pâni	joyi	beyâ	byâkâ	diyâ
mwana	jupa	bwibĕ		

ILANGA.

Dikĕ jamĕ i ndi o ndabo ya kuba o mboka âvĕ. Moto tĕmanĕ a ndi bwaba, a ndi na mihâ bwayĕ. Jaye a ndi o nganga ka nângâ bwanga bwa nyolo. Bwinge bwa mwana bo ndi o mboka tĕnĕ, na ba nyangwĕ tepĕ. Diyâ jaju i bĕ na veya, mâ mĕtĕ a nd' o viyâ.

LĔSĔNI X

IPELA.

kĕmbâ	konde	mahĕ	mângâ	kwĕle
kĕngâ	konga	maka	masu	kyoli
kiki	kono	makwa	mbambo	ledi
kingâ	kula	male	mbadi	leya
kodo	kuma	malĕ	kwambĕ	lĕta
kola	kundu	mambo	kwanga	lĕti
kolo	kunĕ	mawĕ	kwedi	mabo
kombe	kungu	mâkâ	kwiya	matâ
kona	kupĕ			

ILANGA.

1. Mbi ka hate yâ na kolo. 2. Kunĕ itĕ i ndi o manga. 3. Mbenda itĕ i ndi o mwanga. 4. Ka mâ-a ya mbembe na ngudi mĕtĕ. 5. Jâmbĕ jamĕ i ha i bĕ na kono. 6. Ka mâ-a weya tepĕ mbela. 7. Hwĕ na 'ju ho ndi kona. 8. Manga ma na kunĕ itĕ. 9. Mbi na mala na mbana tepĕ. 10. Ba te na kwedi o mboka. 11. Ka mâ-a vâ na mbi ndi konde. 12. Jâ ndi jaju ja vala o mâkâ.

LĔSĔNI XI

IPELA.

mbago	mbela	mbili	mwĕmba	ndâdu
mbana	mbembe	mbimba	mwĕmbâ	ndâkâ
mbanda	mbenda	mbimo	mwĕngi	mbuhwa
mbando	mbĕbâ	mbingo	mwĕni	mbula
mbata	mbĕdi	mbonga	mwibi	mbumbe
mbâgâ	mbĕmbâ	mbowi	mwidi	mbuna
mbâhi	mbĕmbĕ	mwanjo	nana	mbuwa
mbâmâ	mbĕngĕ	mweli	nandi	mbwedi
mbângâ	mbĕyi			

ILANGA.

1. Mwĕmbâ u ndi bwamu na imâtâ. 2. O ka jaka ndâkâ tepĕ. 3. Vĕkĕ mâ mbĕyi ya mwĕmbâ na ndâkâ. 4. Mbi na mwĕngi o mboka amĕ. 5. Njâku e tepĕ na buwa bonĕnĕ. 6. Mwanga mwamĕ u na mbenda na mbângâ. 7. Mwajo tĕ a te na mwĕni. 8. Pavo amĕ e na mbĕbâ evolu. 9. Moto tĕ a na ngambi itĕ mĕtĕ. 10. Mbonga tĕ i ndi ja ngani. 11. Mbi ka vali o mwidi ka yĕnĕ mâ. 12. Ka maavâ na mbi te bwamu.

LĔSĔNI XII

IPELA.

mbwiya	ndumba	ngâdi	ngenga	njâku
modo	ngabo	ngâlâ	ngĕbĕ	njebo
moha	ngadi	ngâmâ	ngiji	njeya
monda	ngaho	ngâmbi	nginga	njĕdu
mondi	ngalo	ngândâ	njadi	njĕmbi

mwambo	ngama	ngândě	njali	njělě
ndelo	ngambi	ngângâ	njamba	njěnji
ndembo	ngando	ngâwe	njanjo	njongi
ndonda	ngani			

ILANGA.

1. Mbi te na ngândâ o mwanga mwamě. 2. Bwalo bwamě bo na nyilo tepě. 3. Njamba ja bato i ndi o mboka. 4. Hângwě na nyângwě ba ka pâte. 5. Nyati na njâku be ndi omě. 6. Ka mâ-a vâ na mbi ka pâte. 7. Věkě mba nguhu ja pěmbě i jakě. 8. O ka jaka ngwěsě jamě. 9. O ka haka mba nyângě twětwě. 10. O ka věkě mba njali na pita. 11. Bwalo bwamě bo i bě na kapi. 12. Jâ ndi jaju ja vala o mboka.

LĚSĚNI XIII

A Â B D E Ě F G H I J K L M N O P R S T U V W Y

B D L K H T F Y J A Â E Ě O I U V W P G Y S N M
F K D M N S Y G P W V U I O E J Y F T H K L B D
B D F D H Y L T J A E U E I W P S F G N K Y M D

IPELA.

nginya	nyowi	ngwahi	nyěndě	ono
ngonga	oba	ngwambe	nyěvâ	omě
nguhu	oka	ove	nyilo	oviya
ngumba	pago	ngwěsě	nyogo	ovyo
njuke	paha	nyawě	nyuwe	pani
nyati	ngonja	nyândâ	nyuwa	paiya
nyeno	nguba	nyângě	nyumba	pasi
nyělě	nyuwě	nyângwě	nyunga	pavo
nyongwě	ngudi			

ILANGA.

1. O ka haka yâ pâni e bĕ na jângâ. 2. A pândi na sango ya mbya. 3. Moto tĕ a na ngudi eitĕ. 4. A ka vi mba poti o mwanga mwaju. 5. O ma yĕnĕ lĕ mâ o nja 'pĕlĕ? 6. Bato babe ba bĕ na jonga. 7. Sâsâ vĕkĕ mba pavo na sago. 8. Mbi te na poti na pele ta. 9. Hângwĕ na nyângwĕ ba ndi omĕ. 10. Ba jadi oba ba na mbya. 11. Ba pândi na njamba ka yĕnĕ mâ. 12. A lĕ nja a ma boma ngâmâ?

LĔSĔNI XIV

IPELA.

pâgu	peta	poti	sango	tâkâ
pâhĕ	pĕlĕ	pudi	sâmĕ	tepĕ
pâkâ	pĕnjĕ	pume	sâta	tina
pândâ	pĕvĕ	punu	sĕgĕ	tito
pâni	pivi	pwanja	sĕsu	togo
peha	sango	pwâpwâ	tali	tombe
pele	poke	sago	tanda	tombo
penda	ponda	sale	tata	tonda
pume	pota			

ILANGA.

1. Tata a ka vi mba twĕtwĕ. 2. A ka viyi vakĕ nubwa. 3. O ka vĕkĕ mba tina pâni. 4. Wahu Hĕvĕn e bwamu na bwe. 5. Ba omĕ ba bĕ na nyolo vâhâ. 6. Jonga i bĕ o bato babe ba jadi. 7. Mbi te na vyaha vyâkâ pa. 8. Joba i na yomu e'tĕ. 9. Moto tĕ a bĕ ndi o viyâ. 10. Ngĕbĕ e bĕ pĕ tepĕ omĕ. 11. Veya vi na mala na leya. 12. Bulu na mwehe be ndi bwamu.

LĔSĔNI XV

IPELA.

vĕli	uju	ijelĕ	wahu	yĕjâ
viho	ukâ	bobe	ubwa	yĕkĕ
vijo	utĕ	upi	ufi	hâtĕ
vunya	wâwâ	vitwa	uhâ	vyaha
vyâlâ	yapa	viyâ	vakĕ	lembo
viyembo	yâbu	vulĕ	vâhâ	yapa
tungu	yomu	vyohi	veya	yĕkĕ
twĕtwĕ	yongo	vyonda	yâkâ	diba
tyoli	yĕjâ			

ILANGA.

1. Jâ ndi ja tonda ja pâ o he. 2. Mbi vâkâ na nâvĕ na, kĕkĕ pâni. 3. Mina ma bato ma ndi maitĕ. 4. Moto amĕ a pândi ka nângâ mba. 5. Hwĕ bato ho ka wandi tepĕ. 6. Buhwa bwa Sânâ bo ndi nyĕvĕ. 7. A ka yĕnĕ âvĕ o mwehe na bulu. 8. Dina jamĕ i ndi omĕ tepĕ.

LĔSĔNI XVI

PELA.

akeva	bobehu	boloba	botemu	ebâbâ
amalĕ	bohadi	bolohi	botune	ebâdu
Anyambĕ	bohâlĕ	bonĕnĕ	bovĕkĕ	ebĕdi
batango	bohupu	bonyamo	bovolu	ebimba
bebale	bojowa	bopĕpu	ebamba	ebode
beyango	bokeli	botano	ebano	eboka

ILANGA.

1. Anyambĕ a na hwĕ na kĕngâ eitĕ, na bwamu boitĕ tepĕ. 2. Ho ka vi mâ akeva, na hwĕ ho ka dili tepĕ mâ. 3. Bolohi tĕ bo ndi bonĕnĕ, bo tepĕ bwamu mĕtĕ. 4. Vĕkĕ mâ ebungu bo vĕkĕ, tombe na bebungu bebale. 5. Ebonga na eboka be ndi o ndabo, beja be ndi beyango tepĕ. 6. Eboki ya moto a na botemu, a ha ibĕ tepĕ na bokeli. 7. Ebimba ya bato e ma viya o mâ a jadi ka yongwĕ.

LĔSĔNI XVII

IPELA.

eboki	edima	egala	eguba	ehâbâ
ebonga	ediya	egândâ	egugĕ	ehâpwĕ
ebuku	edoko	egeno	egulu	ehekwĕ
ebuma	edubu	egĕja	ehadi	ehena
ebungu	eduma	egolo	ehala	ehĕbâ
ediki	edungu	egombe	ehangi	ehĕhĕ

ILANGA.

1. Anyambĕ a na ehekwĕ, na mâ a ka yidi bobe bwa bato baju. 2. Eduka e ndi elombo ebe, na yâ e weyaka tepĕ jonga. 3. Ehĕkĕ na ehibo be ndi tito, be diyakandi tepĕ o 'hiki. 4. Ehiyo e ndi ele e jadi o ehiki, e tepĕ na ehini eyamu. 5. Ehuka e na miba maitĕ, mbi vahakandi o mâtâ, o ka vĕkĕ mba. 6. Pavo amĕ e te na egolo, e tepĕ bovolu mĕtĕ.

LĔSĔNI XVIII

IPELA.

ehĕkâ	ehombe	ehuka	ejâmbi	ekano
ehĕkĕ	ehove	ehutĕ	ejela	ekâyi
ehibo	ehuba	ehuwa	ekahi	ekâkâ
ehini	ehubâ	ejaka	ekayi	ekâlâ
ehiyo	ehuhu	ejanga	ekaku	ekedi
ehoka	ehuka	ejâmbâ	ekale	ekeha

ILANGA.

1. Vĕkĕ mba ekâyi yâkâ, mbi vahakand' o ja pâni. 2. Mbiki e ndi ejaka enĕnĕ, e tepĕ bwamu o jomba. 3. A hakindi ekĕndâ tĕ eyaba na ngudi, na njeya ya manga. 4. Ekano e ndi elombo ya ilango, bato bâkâ ba kanakandi bekano bwamu. 5. Elahe yâkâ e ma kwi o he, ka yâ ya wa, ka moto a yakĕ. 6. Tito ya 'hiki e na ekoto edubu yâkâ e na ekĕmbĕ.

LĔSĔNI XIX

IPELA.

Ekengo	ekoda	ekuha	elandi	elângi
ekĕhĕ	ekola	ekulu	elape	elemba
ekĕyi	ekomba	ekumu	elâba	elembo
ekĕkĕ	ekongo	ekwekwe	elâdi	elende
ekĕmbĕ	ekoto	ekwĕlĕ	elâlâ	elĕbu
ekĕndâ	ekube	elahe	elâmbĕ	elĕmbâ

ILANGA.

1. Bâkâ ba haka emĕnâ abu yĕhĕpi, ivaha ja bonĕnĕ bwa he. 2. Bâkâ ba haka mala ma belombo bea ehiki e vakĕ. 3. Momo tĕ a na epambo na mbanja, a kĕkĕndi ka weya tito. 4. Eningo e ka londaka piyĕlĕ, ho ka haka ekĕndâ ahu pâni. 5. Elola e ndi ebuma eyamu, e bĕ pĕ wĕ o Kombĕ, kabo o Manji. 6. Bato ba weyakandi bejaka na elâba, na mbuja, na mabâ.

LĔSĔNI XX

IPELA.

elĕngĕ	elolo	emĕngwĕ	eningo	epape
elimbi	elongo	enami	enjanga	epati
elinga	elowĕ	enanga	epaga	epâkwĕ
elingi	elundi	enangi	epaka	epedi
eloba	embolo	endondo	epala	epeho
elola	emĕnâ	endongo	epambo	epepa

ILANGA.

1. Emĕnâ e ndi hwĕ vĕwĕngo ovanĕ ndo hwĕ ho ka kenjĕ opĕlĕ epâkwĕ. 2. Bato bâkâ ba haka na enâ ya emĕngwĕ bwĕsĕ te ka na ya eyomi. 3. Mihâ ma haka mba elingi, mbi yokakandi tepĕ mehiyo. 4. Elolo e ndi ejaka ehâlĕ, ndi be ndi beitĕ o Manji. 5. Elinga 'amĕ e ndi o ndabo de, e tepĕ na mbângâ ti. 6. Elende e ndi o manga kubu, e te na nyilo eyamu.

LĔSĔNI XXI

IPELA.

epĕhi	eponga	etaka	etĕbĕ	etoli
epĕlĕ	epopa	etanda	etĕmbĕ	etomba
epima	eposa	etandi	etima	etumbĕ
epolwĕ	epota	etâkâ	etimbe	etundu
epomba	epuhu	etâki	etingi	etutu
epombo	epukĕ	etângi	etoki	evanda

ILANGA.

1. O ka vĕkĕ mba egeno epâkwĕ, mbi vahakand' o yĕnĕ boho bwamĕ. 2. Epuhu ya pĕmbĕ e te wĕ, o ka jaka pâni. 3. Mepopa mea kema jâkâ me ndi bwaba, jâkâ mevuve. 4. Etoli e ndi o ndabo amĕ, ndi pwisi a ka bweyaka yâ. 5. Etomba yâkâ e ndi o pĕlĕ ya chiki, e tubakwĕ na Boheba. Etima e na bejaka beitĕ, mba landi ka bweya beâ.

LĔSĔNI XXII

IPELA.

evande	evenga	evolu	evuva	eyomi
evâvâ	evengi	evondo	ewaha	fagolo
evehe	evĕlĕ	evove	ewela	falinya
evela	evila	evovo	eyake	gilimi
evemba	evindi	evudĕ	eyavo	hambanâ
evenda	evivi	evudi	eyânga	hambidĕ

ILANGA.

1. Evande yâkâ ya nyolo e ndi enâ, epâkwĕ 'ndi eko, na ba molo. 2. Enâ eyomi e ndi na ngudi wa na ya emĕngwĕ. 3. Falinya e ndi beja beyamu mĕtĕ, ba diko ba haki jâ na ngudi. 4. Moto wa evemba a bangaka elombo ka 'lombo, tombe eduka. 5. Evindi enĕnĕ e dibakandi joba, ndi e ka pumakĕ njo epâkwĕ. 6. Ewaha e lenakandi etimbe bwamu mĕtĕ oningĕ moto a na mala.

LĔSĔNI XXIII

IPELA.

hanganĕ	ibabo	ibambo	ibato	ibâmbâ
hângina	ibakĕ	ibamu	ibâgâ	ibâmbi
hĕmbwĕdi	ibaku	ibango	ibâkâ	ibângâ
himama	ibala	ibanja	ibâkĕ	ibâtâ
hongodi	ibalwĕ	ibapĕ	ibâlu	ibebo
hwimbili	ibama	ibati	ibâmâ	ibeka

ILANGA.

1. Hongodi ya iyonga e ndi o buhwa, hwa yowĕ opel' 'a vakĕ. 2. Anyambĕ a vĕkĕndi bato baju ibala na ngudi aju mĕtĕ. 3. Ibâtâ ja Anyambĕ i kenakĕndi bato, na na i bĕ na ngĕbĕ. 4. A ndi lukango na a vĕkwĕ ibendĕ jĕhĕpi kabojana a ndi weyango. 5. Bato bĕhĕpi ba tândâkândi ibâmâ, ndi ibâtâ ja Anyambĕ i wa. 6. Njâku ya utove e na ibâlu iyaba na ngudi, i ndi opel' 'a Diko.

LĔSĔNI XXIV

IPELA.

ibemba	ibĕlĕ	ibolo	ibunja	iduba
ibenda	ibiya	iboma	ibutu	ifunda
ibendwĕ	iboko	ibomba	ibuwa	igala
ibĕdu	iboka	ibongo	idango	igâma
ibeka	iboki	ibola	idilwĕ	igeba
ibĕkĕ	iboko	ibuku	idolo	igole

ILANGA.

1. Ibeka i vĕkĕndi joyi ja ibĕlĕ, oningĕ i bomakwĕ? 2. Oningĕ ibângâ iyamu i liyakwĕ o he, vâkâna i lângâkândi bwamu. 3. Iboko viamĕ vi ndi okava, mbi langakandi pâni. 4. Ibomba ja nyati ya 'hiki i tepĕ bonĕnĕ ti. 5. Ibunja ja iya i ndi o njeya, vĕngĕkidĕ jâ. 6. Uvela mua he tĕkanĕ u ndi igâma, na he e tepĕ bonĕnĕ boitĕ. 7. A te na bejaka beitĕ, a ka vĕnd' âvĕ byâkâ.

LĔSĔNI XXV

IPELA.

ibâmbâ	ibendwĕ	iboka	ibota	idolo
ibâmbi	ibedu	iboki	ibuku	iduba
ibângâ	ibĕkâ	iboko	ibunja	ifunda
ibâtâ	ibĕkĕ	ibolo	ibutu	igala
ibebo	ibĕlĕ	iboma	ibuwa	igâma
ibeka	ibiya	ibomba	idango	igeba
ibemba	ibobo	ibongo	idilwĕ	ihuma
ibenda				

ILANGA.

1. Anyambĕ â vĕkĕndi bato baju ibala opĕlĕ ya Jisĕs Kraist. 2. Ibâtâ ja Anyambĕ i kenakĕndi bato, na na i bĕ na ngĕbĕ. 3. Mâ mĕtĕ dipâ a ndi weango ibendwĕ jĕhĕpi, o he na oba. 4. Ibeka i vĕkĕndi joyi ja ibĕlĕ, na bato ba tândâki jâ. 5. Ibemba ja kuba i ndi o mwanga, na kuba tepĕ i nd' omĕ. 6. Ibângâ iyamu i lângâkândi bebuma be jadi lukango na jâ.

LĔSĔNI XXVI

IPELA.

ibolo	ibuwa	igâma	ihani	ihoko
iboma	idango	igeba	ihâhâ	ihohi
ibomba	idilwĕ	igole	ihâni	ihonga
ibongo	idolo	igombe	ihâwĕ	ihuhu
ibota	iduba	igona	ihende	ihuka
ibuku	ifunda	ihadi	ihĕli	ihuku
ibunja	igala	ihambe	ihiyo	ihuma
ibutu				

ILANGA.

1. Ibomba ja nyati i ndi inĕnĕ. 2. Ibunja ja iya i nd' o njeya. 3. Ifunda jaju i nd' o bwalo. 4. Igole i ndi ejaka ya manga. 5. Moto a pândi na ihambe. 6. Ibuku jamĕ i hakandi mehiyo. 7. A te na bejaka ibuwa. 8. Uvela mua he u nd' igâma. 9. Oka betakĕ igombe pâni. 10. Njali a na mala na ihani.

LĔSĔNI XXVII

IPELA.

ijadi	ikaka	ikendo	ikinda	ikoma
ijali	ikana	ikenga	ikingi	ikona
ijanga	ikanja	ikenge	ikito	ikondi
ijawĕ	ikâgu	ikĕkâ	ikoba	ikondo
ijâgĕ	ikâhâ	ikĕngĕ	ikogo	ikongo
ijiga	ikânjâ	ikika	ikoko	ikota
ikabo	ikemba	ikili	ikole	ikova
ikadu				

ILANGA.

1. Ijâgĕ i nd' o mwanga mwamĕ. 2. A te na ikanja ja hika. 3. A te na ikĕngĕ na bokeli. 4. A ndi moto wa ikito. 5. Ikole i ka komĕ moto. 6. Vĕkĕ mba ikadu ja poti. 7. Kĕkĕ o ikenga ja moto tĕ. 8. Ikinda ja bejaka i nd' omĕ. 9. Ikogo ja mwana i lĕ ove? 10. Ikoma jamĕ i nd' o ndabo.

LĔSĔNI XXVIII

IPELA.

ikuba	ilambo	ilika	ilunga	imbuke
ikuku	ilango	ilimba	imalĕ	imbunjĕ
ikulu	ilâkâ	ilimbo	imano	imĕmĕ
ikumu	ilâlâ	ilina	imâgi	inâni
ikuna	ilâtâ	iloki	imâtâ	indângwĕ
ikwĕlĕ	ileva	ilongo	imbani	ingâlâ
ilala	ilĕndâ	iluku	imbongo	ingongo
ilale				

ILANGA.

1. Elend' 'ahu e na ikuku iněně, e tamwakandi na ngudi tepě. 2. Sulana a nd' o banya, penda ikwělě e nd' o bekumu. 3. Ilala i ka kâbidě ele oba, o ka pataka mebanga. 4. Ilambo i ka bweyaki tito, i ndi itě opělě ya idango. 5. Hwa lukaka o kala ilango i jadi ibe, o egombe te 'gombe. 6. Ilâtâ a nd' o bwalo, a ka tataka tepě epepa.

LĚSĚNI XXIX

IPELA.

iningě	ipata	isango	itambi	itânâ
injangu	ipepa	isâkâ	itambu	itândě
inoka	ipěpu	isâlâ	itanda	itângâ
inyanga	ipihi	isiswě	itandi	itâtâ
inyěni	ipolo	isuka	itati	itinga
ipaka	ipombo	isusa	itâdu	itoke
ipako	ipuma	itaba	itâyi	itongo
ipate				

ILANGA.

1. Mbok' abu e na injangu itě. 2. Inyěni běhěpi o hakandi ipako. 3. A iběn' isâlâ na yâ. 4. Itambi jaju i na mehiyo. 5. Itanda i weyakandi kuba. 6. Inyanga ja bato babe i na mahihi. 7. Bwalo bo tombakandi o ipolo. 8. Itaba i nd' o hanganě ya mekodi. 9. Mbodi e na itambu o udumbu. 10. Itandi jâkâ i nd' o viho.

LĔSĔNI XXX

IPELA.

itubi	iyakĕ	ivâkwĕ	ivoto	jukango
itunga	iyâna	ivenge	ivudi	kabala
ivângu	kangili	ivĕla	ivuva	kakana
ivenda	kapendi	ivĕna	iwanja	kâkâbi
ivĕvu	itutu	ivĕnĕ	iwedo	kâmanda
ivina	ivango	ivombĕ	iwĕla	kângâki
ivula	ivâdi	ivongo	japapi	kĕlĕbĕ
ivulĕ				

ILANGA.

1. Itunga i hakandi mehiyo meitĕ. 2. Mbi ha yĕnĕte mâ n' ivâkwĕ. 3. Ivuva i weyakandi bato baitĕ. 4. Belombo beaju be ndi jukango. 5. Sânâ kĕlĕbĕ vâkâna a pândi. 6. Itutu i betakandi oba. 7. Bana ba bĕ nd' o ivombĕ. 8. Iwedo i ka pâte o bĕhĕpi ba jadi. 9. Kabala e ndi tito ya ngudi. 10. Iwĕla j' iwedo i vakandi.

LĔSĔNI XXXI

IPELA.

kĕngĕlĕ	mabâdâ	maitĕ	malonga
kĕngĕngĕ	mabeka	majili	maluma
kindiki	madiba	majoka	manini
kokonji	maduba	makanda	manyângâ
konongo	maguga	makeha	masĕni
korowa	mahangu	makiya	matota
kulumba	mahihi	malângâ	mavaha
kungulu	mahina	malela	mavâdu
logwambi	mahonga	malingwa	mavina

ILANGA.

1. Kĕngĕlĕ itĕ i nd' o uhĕkĕ. 2. Mbi te na konongo logwambi. 3. Ho longaka ndabo na melângâ. 4. Mbodi i vĕkĕ hwĕ manyângâ. 5. Iboko tĕ vi na mabâdâ. 6. Miba ma idango ma ndi kĕngĕngĕ. 7. Moto tĕ a na mahangu maitĕ. 8. Bana ba tândâkândi majoka. 9. Diyaka bodilo opĕlĕ ya malingwa. 10. A diyakind' o bwalo opĕla mahina.

LĔSĔNI XXXII

IPELA.

mavulĕ	nyângâlâ	pĕpĕkĕ	ubango
mbalanga	njimbili	popaka	ubâki
mbelenge	nyalangwĕ	piyĕlĕ	ubâmbâ
mbusanga	nyĕlĕlĕ	sĕlidĕ	ubâmbi
mendodi	nyĕngĕlĕ	sĕliki	ubĕdi
miyâmbĕ	okava	tagulu	ubiyâ
mohano	ovonĕ	tolongo	ubomĕ
momano	pagate	ubaha	ubota
mwalika	pâseni	ubana	udaki

ILANGA.

1. Bajo ba' tâlâkâ mendodi opel' 'a veya. 2. Ulega u ka popaka pyĕlĕ. 3. Sambaka tagulu pâni opel' 'a beja. 4. Momo tĕ a nd' ubiyâ de. 5. Tolongo ya mwana e nd' ovonĕ. 6. Mendodi meitĕ me nd' o mwanga. 7. Bana ba bangakandi ngângâlâ. 8. Nyĕngĕlĕ 'itĕ nd' o manga. 9. O ka vanaka ubâki okava. 10. Sĕlidĕ e ndi ejaka ehâlĕ.

LĔSĔNI XXXIII

IPELA.

udâmbĕ	uganga	uhako	uhĕkĕ
udĕmbĕ	ugano	uhamba	uhĕngĕ
udika	ugĕgĕ	uhanga	uhiha
udiki	ugobo	uhango	uhinga
udodo	ugomba	uhâmbâ	uhingi
udomba	ugono	uhânâ	uhombo
uduma	uhaha	uhângâ	uhonge
udumbu	uhayi	uheki	uhoni
uduni	uhaka	uhembe	uhuhu

ILANGA.

1. Uheki mua iwedo u ndi bobe. 2. Udumbu u bovolu n' ikala. 3. Uganga a vĕkĕndi bwanga bwa jodi. 4. Viyâkâ uhĕngĕ bwam mĕtĕ. 5. Yĕjĕkĕ bodilo bwaju na udodo. 6. Udika u ndi bwam o jomba. 7. Uhĕkĕ mua manga u na mahĕ. 8. Mbuja e longakwĕ na uhinga. 9. Longaka ugomba o mwanga. 10. Ugobo mua unamba u nd' o ndabo.

LĔSĔNI XXXIV

IPELA.

uhunga	ukato	ukĕmbĕ	ukwala
ujâmbi	ukâbĕ	ukili	ukyangi
ujilo	ukâdi	ukobo	ulambi
ujopo	ukâkâ	ukodi	ulando
ukabo	ukâmu	ukolwĕ	ulato
ukalo	ukânâ	ukudi	ulânjâ
ukanda	ukeba	ukuge	ulânga
ukando	ukenyo	ukuju	ulângâ
ukasa	ukĕkĕ	ukuku	ulega

ILANGA.

1. Ujâmbi Devidi a diyakindi usâki. 2. Ukuge mua moto a jombakandi. 3. Ekudikudi e vungakandi na ngudi. 4. Mwan‘ aju a nd‘ ukěkě. Ulega mua mavulě u te wě. 5. Ukânâ mua boyi u na usasa. 6. Byanga be weyakwěndi o ulânga. Bato ba betakandi o ukodi. 7. Ukwala muamě u nd‘ o mwanga. 8. Unamba muamě u bě n‘ ukolwě.

LĚSĚNI XXXV

IPELA.

ulema	umbendi	unděndâ	unimba
ulěndâ	umbila	uněkě	univi
uliko	umbunda	ungângâ	unjâdu
ulingo	unamba	ungoba	unjâni
ulola	unâvi	ungělě	unjolo
ulolo	undanga	ungěsâ	unoki
ulunda	undângâ	ungoko	unyângâ
umbango	unděmbâ	ungonyi	unyěngě
umbeki	unděmě	ungumba	unyongo

ILANGA.

1. Anyambě a yowuděte ulema. 2. Kumakiděni ungumba muanyu o h˘věni. 3. Inâni jâkâ i na unjâdu uyaba. 4. Unamba u hanakwě na nyângě. 5. Umbunda mua pěmbě u nd‘ o tagulu. 6. Unoki a bě na ngudi o kutamiya. 7. Unyongo u na behini hěmbwědi. 8. Unâvi mua kango u te bwam. Věkě mba ulolo m‘ uvândâ.

LĔSĔNI XXXVI

IPELA.

unyuwa	upinda	upupĕ	utàbu
upako	upindi	upwaha	utândâ
upango	upinga	usasa	utândĕ
upapa	upoki	usevo	utema
upata	upolo	usumu	utibĕ
upeha	upopa	utayi	utimbo
upemba	upuju	utamba	utingo
upenjo	upuma	utombo	utoda
upeyo	upunda	utanda	utodu

ILANGA.

1. Majoka ma ndĕmbĕ n' utodu, nja lĕ a yakĕ? Ndĕmbĕ. 2. Upenjo umbâkâ a pindwaka boho. 3. Bevula vula be yongakidĕ utombo o mani. 4. Utombo mua mbweyi 'a Viyâlâ, a nangakiyendi o ibongo na mbweyi pâkâ. 5. Utodu a waki poke, ndĕmbĕ a waki pâgu.

LĔSĔNI XXXVII

IPELA.

utondo	utuka	vyanga
utove	utuma	vyâkâ
utunda	utumbe	bevulambombe
uvândâ	utumbĕ	bobakala
vaiko	uvâtâ	bonjahambe
vâkâna	uvela	bukakaje
behayĕhayĕ	uwĕlâ	ebokikâkâ
bekobango	nyâmbâ	ebongolo
bulutema	vĕvĕlĕ	ebukwangonja
ebandandembo	vyagano	ebuluwa

ILANGA.

1. Ebandandembo sa yoka maleva. 2. Kudu a kalaka ma ekoto, ngâmbĕ a kale m' uvâtâ. 3. Ininĕ a katakwĕ o diye na jomba ja vyanga. 4. Uhâhâ mua ijawĕ i nd' o mwanga. 5. Mbwa va, va, hângĕ peha e jadi o ukângâ. 6. Enâ yâkâ ya tingaka umbango. 7. Eduka a jaka mwana ueamu.

LĔSĔNI XXXVIII

IPELA.

ebumulema	ehâliya	ekalidi
ebwahavu	eheheku	ekalongo
edingihĕ	ehelele	ekandangolo
ediyedi	ehihako	ekâhiya
egagagala	ehihila	ekekeha
egâlani	ehongole	ekelekeke
egândaga	ehukuluku	ekĕkĕli
egulugulu	ejabavudi	ekikindi
ehâhâdu	ejakakola	ekobolo
ehâhâkâ	ejalina	ekekeke
ehâhâni	ejanganangobo	ekokabo
ehâkâlâ		

ILANGA.

1. Ehelele mâ na, o jewĕ, o ka yanjamaka. 2. Eviyi 'mbuhwa a mbaka o beta ekandangolo. 3. Ejabavudi e bapakĕndi ndabo aju mĕtĕ. 4. Hwi ja moto i ndi o na edingihĕ. 5. Bana ba tândâkândi majoka ma ejakakola.

LĔSĔNI XXXIX

IPELA.

ekokolani	elekanako	epĕlupĕlu
ekokolwĕ	elĕngiaha	epitiki
ekombasani	elugambo	epokolo
ekongolobĕ	emumuku	epondoma
ekosakosa	enjângâlâ	esuagĕnda
ekudikudi	enjiminjolo	etamutamu
ekukubi	enunguna	etiketike
ekumbĕlĕ	enyânyângi	etikitaka
ekwaputu	epamaleva	etingibande
elangwidi	epapate	

ILANGA.

1. Etikitaka majoka ma uluwaka njango. 2. Ekudikudi enĕnĕ e na mahihi. 3. Emukumuku e wakidi na ibapĕ ja mbingo. 4. Etingibande e beyakidĕ imbomba ja njâku. 5. Mosĕs a vĕkudwi jomu ja belekanako o ukodi Saina. 6. Bana ba bajo ba tândâkândi ituma ja bepondoma.

LĔSĔNI XL

IPELA.

evov'ulega	ibombibomba	igombegombe
evulavula	ibobĕlĕ	ihakida
eyavuyavu	ibokedi	ihambanido
eyokwedi	ibomako	ihangalala
fundapaga	ibongalo	ihavina
gelendende	ibongoliyĕ	ihâhidĕ
hamba'nâ	ibweyidĕ	iheleme
hohonganĕngo	idĕngĕhyĕ	ihĕnjĕnjĕ
ibalabati	idiyedi	ihindina
ibetanido	igolino	ihomano

ILANGA.

1. Fundapaga na lenaka Luwango. 2. Mwana ngani ibombibomba ikombikomba, ihuku i te o mboka ya hangwĕ na nyangwĕ. 3. Ibobĕlĕ i longakate ndabo aju na bokeli boitĕ. 4. E te hohonganĕngo na moto a langaka bwam, na ibweidĕ ja ndaga jĕhĕpi.

LĔSĔNI XLI

IPELA.

ikaliya	ikelenge	ikogolo	ilĕngidĕ
ikalidi	ikĕhĕmĕ	ikombikomba	ilubani
ikaliyedi	ikĕkĕlĕ	ikulukupe	imbâluku
ikamanidĕ	ikilikângwĕ	ikulukwĕ	ingilingili
ikandiko	ikilinyanga	ikutakuta	inyângâdiba
ikanjaka	ikokolo	ilĕndidi	isilingongo
ikedenge			

ILANGA.

1. Itângina i ndi ikaliya ja megano. 2. Ikelenge i kalakudwĕ o jom' na mawĕla mabale. 3. Ikilikângwĕ na ikulukupe be diyakandi o ehiki. 4. Behadi bebe be hakwĕndi o ikutakuta, na jângâ ja ivomudwĕ. 5. Inyângâdiba i pumakandi o mihâ o egombe ya ngĕbĕ.

LĔSĔNI XLII

IPELA.

ivulakâkâ	kâlâkâti	majĕnjina
iyanduwa	kipiyani	makasani

iyebiyedi	kodokodo	makutama
iyokwanidi	kolobenda	malâkâlâkâ
jâmbojana	kombelele	malubani
jimikilâ	lâmbulâmbu	mangângwĕ
jundulu	lolumama	mapikiliya
kabojana	lomwĕmwĕ	mângâpimba
kangamatânâ	madikanido	mbelebehu
kâlâkâhi	mahomano	mbolobonji

ILANGA.

1. Mbi vahakandi epokolo ya jimikilâ, e ndi bwam opel' 'a vyohi. 2. Mwana a yokwakĕ lĕsĕni aju bwam a na mahomano. 3. Oningĕ oba e jadi lâmbulâmbu, vâkâna mbwiya e ka nândi. 4. Mapikiliya ma moto ma ndi mangâ-mangâ. 5. Moto a jake beja bea mbelebehu, kabo tito.

LĔSĔNI XLIII

IPELA.

ngilibonga	ponjavonja	tombekete
ngwangwalani	ujâlângâ	ubembekiya
njanjakâdi	pwenjavwenja	ubĕnguna
njâkuluba	sakibwaka	ubulubulu
nyalangwa	sandanga	ubwalange
nyambimbi	savulaka	ugâlâgâlâ
pâkwĕpâkwĕ	siminango	ngelegendo
pĕkĕjome	sidingwĕ	ugĕngina
pindalema	tândâlândâ	uhâkâlâ
pitwovelo	tĕmbĕlĕmbĕ	uhâlâlâ

ILANGA.

1. Belombo bea ndabo be ndi ngwangwalani kakana e bĕ bwam. 2. Ba ehiki na myata, ba mboka na njanjakâdi. 3. Jisĕs a ndi utamba na elowani ya Devid, na nyalangwa y' ipanya. 4. Bato ba velakudwi na ububulu, na bâ ba ka timba tepĕ o ubulubulu. 5. Ivĕ ja Anyambĕ i ndi emĕnâ ya pĕkĕjome.

LĔSĔNI XLIV

IPELA.

etuniya	uhengelele	itududu
ihubanido	ivolongo	mwanjahingĕ
itĕkĕtĕkĕ	evĕlĕhi	uhombwedi
mbwitimbwiti	ihumama	evindina
uhângâlâdi	itingilingo	evindĕmaboki
ngalakabo	melombiyani	ikadada
evanigo	uhingilângâ	ivegwanidĕ
ihubiyedi	ikalando	ndĕkĕbĕdi
itikatika	evilimbândi	ujojowa
mejâlângâ	ijabwanido	ekokabo

ILANGA.

1. Ikadada i na soo eitĕ, ndi bana bâkâ ba yokaka. 2. Kabala i bweyakwĕndi o utove na ivolongo. 3. Yangwaka ndĕkĕbĕdi jâvĕ jĕhĕpi o Anyambĕ a jadi. 4. Miba ma idango ma na mbwitimbwiti, ma bĕ bwam n' imâtâ. 5. Ujojowa wĕhĕpi a ka pahiyi ngabo abu o etima e yodakĕ na veya.

LĔSĔNI XLV

IPELA.

ujujuku	ukekuna	ukilikâkâ
ukakajĕ	ukemanga	ukilikili
ukanakâdi	ukengeliya	ukolongo
ukasimambo	ukĕkĕngĕ	ukwĕdikwĕdi
ukângâlâ	ukĕtĕku	ukyebani
ukehano	ukilibanjo	unyakema

ILANGA.

1. O betake bwĕni bondĕndĕ mbube, o banga wa vonja, wa mângâlânâ, wa kwa bonangi bukakajĕ, bo puhwakĕ moto wa umudĕ. 2. A londidĕndi imâgi kwanga na 'la o ukengeliya mĕtĕ. 3. Ukĕkĕngĕ mua bokeli a longakate belombo beitĕ na benâ beaju mĕtĕ. 4. Sâlâmân a kalakindi mekanakâdi tâjen ilalo, na lembo loitĕ na ngudi. 5. Moto wa ukilikili a bendakwĕte na bato oningĕ a hanakate ngud' aju o njeya eyamu. 6. Inâni vĕgĕvĕgĕ a kandaka n' ukolongo. 7. Pini ka ukilibanjo u vutakwĕ, nonanĕ tepĕ ka ele e ka tombuwĕ. 8. Unyakema a ulwakate ekwekwe.

LĔSĔNI XLVI

IPELA.

unyinyako	usĕbĕni	yongolokodi
upâpâgu	utangani	yongolanĕngo
upimbilo	utongoloba	yowanaka
upinyalo	vililingo	yomanaka
upulungu	vilivili	yohanakĕ
usalâku	vilolombo	yululu

ILANGA.

1. Bato bâkâ ba na menyinyako meitĕ, oningĕ ba bĕ batodu. 2. Mepâpâgu meitĕ me weyakudwĕndi o egombe ya viyonda. 3. Upimbilo ukolo u pandakĕte jâmbĕ ja ndabo bwam. 4. Yongolokodi e ulwakidĕte nyolo aju behini beitĕ na ngudi. 5. Moto a pâkite okava, ndi a bembakite kabo vililingo vihâlĕ. 6. Bato ba bwalo ba diyakindi o upulungu mua bwalo bya, o viyâ. 7. A ha duwete belombo beyaju, tombe na vilolombo mĕtĕ. 8. Anyambĕ a yohanakĕte bato baju belombo beĕhĕpi be jadi na mala. 9. Eyânga na savulaka ba ka kwi na bonyamo.

LĔSĔNI XLVII

IPELA.

sânâ	velaki	vâkâna
bwam	utoba	oningĕ
buhwa	elombo	beitĕ
jâbâ	ilanga	ilĕndĕ
vĕki	iyowĕ	beĕhĕpi
iyâjâ	belombo	bato

ILANGA.

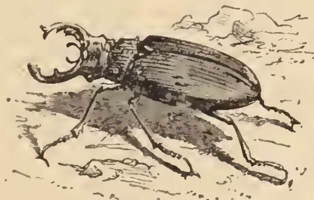
1. E ibĕ bwam na bato ba kĕkĕ o jâbâ o buhwa bwa Sânâ. 2. Buhwa bwa Sânâ bo ndi buhwa bwa Anyambĕ. 3. Anyambĕ a vĕki hwĕ buhwa bwa Sânâ, bo ndi buhwa bwa iyâjâ. 4. Anyambĕ a velakindi he tĕkanĕ na hwi utoba. 5. Ka mâ-a yâjâ o buhwa bwa hĕmbwĕdi. 6. Anyambĕ nd' a velaki hwĕ, na ho bendakĕ mâ. 7. Ndi ho hake bobe opĕl' aju. 8. Ho ndi nyangango na bobe bwahu.

LĔSĔNI XLVIII

BELOMBO BE VĔVĔKĔ.

Ikingi a na mapĕpu ma pĕpĕngo mabale, mihâ manĕnĕ mabale, na mebende utoba.

Mungulu a na mapĕpu ma pivi mabale, mapĕpu ma pĕpĕngo mabale, na membende utoba. Mungulu tĕkamu u ka komate mba, oningĕ mba bweyake mâ.

Inâni a na mapĕpu mabale, mihâ mabale, na beko bebale. Inâni tĕkavi vi na behala beyaba. Inâni viamĕ vi ka tumbudĕndi vyembo viyamu.

LĔSĔNI XLIX

FRANK NA MBWA AJU DASI.

O yĕnĕkĕte ndabo e kâkânâkĕ? Tom ndi a didi baka na tambi ya eboka mânĕ? Nyawĕ,

mânĕ ndi Frank, na mbwa ndi Dasi. Wa yĕnĕkĕ Dasi o tamba?

E, a-i, Yĕnĕkĕte, a yâkâkiyĕndi. Frank a kutudĕndi epokolo 'aju o tambi. O pikilakiyate na a ka nângâte yâ?

LĔSĔNI L

UHINGI.

Umba ndi uhingi. Mbwa i ma yongani mba, ndi ja bu bweya mba, ka âvĕ o yĕnĕkĕ.

Mbi langwakiyand' âvĕ, na, mbi kĕkĕnd' umbila bovolu mĕtĕ. Ta yĕnĕ upopa tĕ unĕnĕ umwamĕ u janidi! U bĕ te divyâ inĕnĕ?

Mihâ mamĕ ma tepĕ mavolu, na vijo viamĕ via hâkâ vi ka nyâvidĕte mbwa o yâ e te yavidĕngo.

O langwakiyĕ ba' tĕ na mbi nd' okava, we? Mbi vahakand' o yâjâ.

LĔSĔNI LI

UDUNI NA ELENDE 'AJU.

Uduni tĕ mwa momo ekamu u nyangidĕndi elende aju. Yĕnĕkĕte, e vombuwendi yavanidĕngo n' uhĕkĕ, na a yâlĕpĕ o bweya yâ.

A yâlĕ o yâkiyĕ na 'la o yâ e jadi, na mâ-a bweya yâ?

A dunindi sasĕ, a yâlĕ o yâkiyĕ.

Mbi yĕnĕkĕndi mwana o uhĕkĕ a duwaka koto aju.

Wa pikilakiya na a landi ka nângiyĕ uduni tĕ mwa momo munĕ elende 'aju?

LĔSĔNI LII

ITANDA NA VIKUKUBA VI DIYE NA IYOKIYA.

Itanda i ndi inâni inĕnĕ, i jakĕ lonâni lohâlĕ. Buhwa bâkâ mbi yĕnĕkindi itanda i ngwanda-makiyâ mwan' ijâgĕ, na valanaka yâ patidĕngo o nyanda jaju

Lotanda lo jaki tepĕ kuba. Buhwa bâkâ mwan' 'a kuba a vâki, na, "Ina, mbi pumakete na 'la o njeya? Mbi pikilakiyi na mbi yĕnĕkĕndi elombo e landakĕ o njeya, na mbi vahakand' o bweya yâ."

Ndi nyangwĕ a vâki, na, "Vikukuba viamĕ, nyawĕ, nyawĕ! o valake o njeya. O te mba yĕnĕ itanda kya, o ndotodu ya ele ya mango, mbi bangakandi na a ka bweyand' âvĕ."

"Jaye-o, itanda a yâlĕ o bweya mba! Ta yĕnĕte nyang' amĕ e ka valakĕ membila bovolu mĕtĕ! Mbambayĕ, mbi ka yâlâkĕte manini ma na bo vĕvĕkĕ. Jaye, ta yĕne!"

Ndi mwana tĕ wa kuba munĕ u diyakindi ube mĕtĕ; ovanĕ nd' o nyangwĕ a diyakidi a vahaka

myungulu myaju, na a yĕne mâ, a kulakindi ibomako j' ugomba, ka mâ-a puma umbila, na vala o njeya inĕnĕ.

A bweyakindi mungulu tĕ umwaju u diyakidi a yĕnĕ, ka mâ-a ja muâ. Nandi, ka mâ-a vâ na mâ mĕtĕ na, "A! ekamu u ndi ubulu-bulu na ta nyĕvĕ na 'kula! Mbi tândâkândi o kula o jângâ ja ubulu-bulu ubâbu ekamu."

Ovanĕ nd' o mwa' tĕ mwa kuba uhâlĕ a diyakidi a betaka umbila, na a hubaka o njeya, a haka bejela o ubulu-bulu.

Ndi kwĕ itanda itodu i yĕnĕki mâ. Vĕlu tepĕ, ka mâ-a bweya mâ, ka mâ-a vala na mâ o jumbu jaju o ele oba.

O eledi ya kuba! eledi ya kuba o nyakidĕ lĕ o yokakiya nyângwĕ na nja 'lombo-ĕ?

LĔSĔNI LIII

LONÂNI LOHÂLĔ.

Lonâni tĕ lohâlĕ ekalo lo umuwate joba i t' o pumĕ, bwĕsĕ te ka hwĕ.

Lo sodanakidĕ, na lá lo tumbwakidĕ o joba tĕ inĕnĕ, na, ya bĕ tepĕ egombe 'aju e mwakĕ;

Nandi, ka lâ la huba o matângĕ, na kutamaka o bekayi, lo vengaka ipâ ja hum' abu ya ubwa.

Yâ tepĕ ekanĕ-mungulu uyamu mwa ivângâ nd' ekamu!

LĔSĔNI LIV

O PĔLĔ YA MIHÂ.

1. Oningĕ wa tamuwa o mihâ ma moto na nâvĕ, tombe o imâvĕ mĕtĕ o egeno, o ka yĕnĕte o hanganĕ ya dihâ jĕhĕpi itâbĕ j' igâma ivindo, i kĕkĕte ka itâbĕ ja ibeku ivindo o dihâ. Ekae e tubakwi, na, ledi la dihâ.

2. Nandi elombo e didi ovanĕ ka bo utwakwĕ o pĕlĕ ya ledi ndi na, e kenakandi, tombe o hâlâviyĕ hohonganĕngo te na bwinge bwa bwe eaju e ngakidĕ.

3. O diyengĕ diya o ilika via ivititi, na kolo, litwa lo t' o yodwĕ, ledi lo diyakate bonĕnĕ. Ndi o bwe ya joba, lo diyakandi la bĕ bohâlĕ mĕtĕ, hanga bonĕnĕ pĕ wa na mbombo ya tombo-'a-ngandi.

4. Nandi ho t' o tamuwa behini tě bea mihâ ma pwisi bebale ekabe o boho-boho ho hilakěndi na ledi tě lo bě hawěngo ka lâ lo jadi o mihâ mahu. O mihâ mahu ledi tě lo te egombe yěhěpi igâma, o mihâ ma pwisi ledi lo ndi egombe yěhěpi bomba-mango: lo ndi twě o mapěpěkě měhěpi, na lâ babalakiya oba na o he.

5. Ho yěněkěndi tepě na o mihâ ma pwisi ledi lo ndi begombe beâkâ boněně mětě, na o egombe epâkwě bohâlě mětě. Na oviya o nyang' ahu e yowudě o pělě ya iluwa ja mbela ya mihâ mahu mětě, o ka hunganate o pikiliya ka ledi la pwisi lo yěněněkě o ehini ya boho-boho, na ka o ehini ya bebale.

6. E lĕ nja 'gombĕ ya mihâ ma pwisi e yĕnĕnĕkĕ ka o ehini tĕ ya boho-boho? O yavwanaki na, oningĕ yâ e didi o ivititi. Bwamu. Nandi, ma yĕnĕnĕkĕ lĕ ka o ehini ya bebale o nja 'gombĕ? Oningĕ yâ e didi o joba i panyakĕ na ngudi.

7. Mbi suliyĕngo, na; inyĕni bĕhĕpi o hilidĕndini na mihâ ma pwisi, na mwehe ledi lo diyakandi la pambaliya la bĕ vipĕpĕhi, manini ma na ka uhinga. Ndi oningĕ wa 'la ka yĕnĕ mâ a hombwaka lohuka na bulu ka poha, o ka hilĕte nyanga ya mihâ maju e di bonĕnĕ ma panyaka.

8. Hwĕ-hwa yâlĕ o yĕnĕ sasĕ bwamu na bulu, ikabojana ledi la mihâ mahu la pâkidĕ bonĕnĕ twĕ-twĕ o ingidĕ ja bwe eitĕ. Ndi na ivititi, ledi la mihâ ma pwisi lo diyakandi la bĕ bonĕnĕ wa na ilahu, na lo ka ngakidĕ bwe kebĕngo wa.

9. Pwisi a bweyakandi bebwela beaju beitĕ wa na bulu: oviya-' 'vanĕ a vahakandi mihâ ma didi ma yâlâkĕ o yĕnĕ bwamu o ivititi.

LĔSĔNI LV

PWISI A KĔKIDI KA SÂJA.

1. Pwisi ibale i ibakindi umbeki, ndi ba diye na ngudi ya hohonganĕ mâ ngabo. Ovanĕ nd' o bâ-ba kĕkidi ka sâja o pĕlĕ tĕnĕ o boho bwa Ulenimehango, kema, a jadi.

2. O upako u diyakidi u ka sâjakwĕ, ulenimehango a nângâkindi udodo mua bapĕlĕ, na vamakĕ o bepĕlĕ bea udodo tĕ beĕhĕpi te ka epĕhi y' umbeki.

3. Mâ na, "Ta hani, epĕhi tĕkaye e bodilo wa na epâkwĕ." Ka mâ-a puhuwa yâ epĕhi enĕnĕ, ipanga ja ngabo e diyaka nyanga pâkâ.

4. Ndi nandi, epĕhi o epĕlĕ tĕ epâkwĕ ya udodo nd' e diyakidi edilo wa, nandi uleni-mehango a diyakindi a ka mbaka o puhuwa yâ epĕhi epâkwĕ.

5. Pwisi tĕ ibale, jâ na, "Dikaka! dikaka!" i bangakindi na ba ka nyangi yâ yĕhĕpi. "Vĕkĕ hwĕ moto moto ngabo ahu ya nyanga e dikanidi, ho ka hwĕmiyĕte."

6. Kema mâ na, "Oningĕ inyĕni wa hwĕmiyĕni, vâkâna mahuwa ma ibĕ. Mbweyi jamĕ, elekanako e nângâki pati aju, ilenidĕ ja upako, uleni-mehango a nângâke ivĕ jaju."

7. Nonanĕ mâ te kabo puhwaka, epĕhi ya pâkâ, bĕngĕ nandi epĕhi epâkwĕ, kwanga na o umbeki u diyakidi mua bĕ pyĕlĕ na bo makiya.

8. Ka pwisi tě ja hâhâlidě kema na a weyakidě pě nyolo aju na njuke.

9. Kema pa na beyâ, mâ na, "Mepcha ngwěnyi mea bajo meyamu-o, hanga bo hadivakidě sasě nonaně: ho te na mala na mahuwa o hwě mětě ho jadi, bwěsě te ka inyěni o didini. Nyanga e dikanidi e lukango n' umba ka uleni-mua-uhango."

10. Ka mâ-a sâmidě yěhěpi o udumbu muaju isâmidě jâkâ. A yěněněkě ka wa iyowě mětě, ka bâ-ba kumbulana!

LĚSĚNI LVI

JOMU JA MAHIKILÂKÂ.

1. O hangwě' 'a Tom Brown a jopakindi buhwa bâkâ o ndabo ya Něli, a vâkindi na ju na, "Nandi, Neli-o, ndabo âvě e levakiděndi botano mětě o buhwa. Mbi mamakindi nyang' âvě e tatakě yâ botano sasě nonaně."

2. "Paia-o, o mamake: e te elombo ebâbu mětě, o ulingo muaině u di na jomu jamě ja mahikilâkâ ma hanakě mba."

3. Tom a tĕkidĕndi matâ maju: a ma tândâkândi o yoka o pĕlĕ ya mahikilâkâ na mepambala, ndi a bu diyaka bâ yĕnĕngo tombe n' umbâkâ.

4. Ovanĕ nd' o mâ-a vâki na, "Nĕli, o minaka lĕ na na ivâ ja na o na jomu ja mahikilâkâ?"

5. "Mwan' amĕ, mbi ka languwand' âvĕ, O umbambi jakudwĕ mbi vĕkudwĕndi jomu ja mahikilâkâ, ma diyakidi egombe yĕhĕpi kokĕngo na o yokiya mba."

6. Mâ mĕhĕpi ma 'bĕ mbela pâkâ. Ma bohoboho mabale ma ndi bovuve boitĕ, ndi ma ndi guluba-guluba mĕtĕ na batango: oninge ma diye na bokeli boitĕ, ma na ngudi eitĕ."

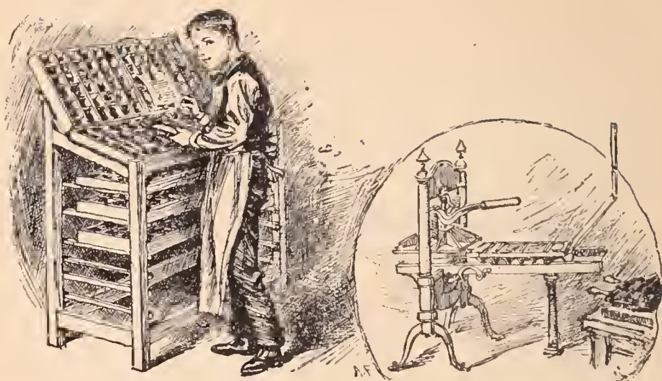
7. Mapâkwĕ mabale ma ndi bonĕnĕ wa, na bohadi tepĕ wa. Ba na bokeli boitĕ, ba longakandi belombo be kĕkĕ ka mihâ ma mbuja. Bana ba nyangw' 'abu be kebakĕ bâ bĕhĕpi na utĕ, ba dâkâ o yowĕ o tuma na tombo, te ka âvĕ o ka pikilakiya oviya mbonga tĕ ya ekĕyi eabu e bâtâkĕ o molo mwabu.

8. "O na mapâkwĕ mabale ma ha 'bĕ kelevango sasĕ. Ma bâtâkândi mbonga o ulwanidĕngo, na mâ-ma na mala maitĕ.

9. Ma madikanido ma ndi mahâlĕ mĕtĕ, na mâ-ma na upango uyamu wa pĕ na ngudi na ba bokeli: mba tânde tepĕ o pelidĕ mâ.

10. "Mâ mĕhĕpi jomu ma kĕkĕ, ma timbaka, ma umwaka, ma kwaka, na mâ-ma janjaka ta. Ba hanaka umbâkâ n' upâkwĕ o ibâtidĕ ja bana bamĕ. Ma kenjakĕ beja beahu, ma tukaka,, ma vutaka, na mâ-ma yolakĕ menamba: ma hakandi eamĕ e vahakĕ o pĕlĕ ya ihanwĕ yĕhĕpi. Ba yokakiyandi tepĕ yĕhĕpi eamĕ e langakiyi bâ."

11. Tom mâ, na, "A! e, mbi yĕnindi. Hângĕ jomu jâvĕ ja mahikilâkâ ndi jomu jâvĕ ja mepenjo: na meâ me ndi bahayi bayamu."

LĔSĔNI LVII

MWA-MOMO A LĔNDĔKĔ TOMBE O PYÂTÂKÂ BEJANGANANGOBO.

1. "Mbi ndi ulĕndi mua mina ma bo printaka."
"O haka lĕ nde?"
"Mbi hohonganakĕndi type."

2. "Type lĕ be nde?" Type ndi lopĕpĕhi la bekĕyi, lâ lĕhĕpi na dina ja alfabĕt omĕ."

3. Begala tĕkabe beĕhĕpi be lĕ bya nde?" "Be ndi be vamakwĕ type." "Yâkâ e ndi londango ti na dina tĕ, A, epâkwĕ na dina tĕ B, epâkwĕ na dina tĕ E, nonanĕ na nonanĕ. Dina ja alfabĕt jĕhĕpi i na caju mĕtĕ egala. O umbi vahakĕ o ha ndaga, mbi tâlâkidĕndi dina jĕhĕpi oviya o egala 'aju mĕtĕ."

4. "Mwa' tĕkanĕ a t' o yĕn' âvĕ o tĕkidĕ ndaga. Dina jaju ndi Joba. Levakidĕ mâ mina na dina jaju mĕtĕ." "Mâ nd' ekama: J nd' ekadi, O nd' ekaye, B nd' ekanĕ, A nd' ekaye. Mbi latidĕngĕ mâ ta, ma pangakandi JOBA."

5. "Vâkâna a printakĕ a lukakand' o yowĕ ipĕla bwamu-e?" "E, ba ka yowakĕ: o banga ba vamĕ mina ma ha 'bĕ hohonganĕngo, na ba jongolakidĕ ehavu."

6. "O haka lĕ pĕ nde epâkwĕ?" Ndaga pâkâ hawĕngo pa, mba ha epâkwĕ, bĕngĕ epâkwĕ, kabo mba timĕ ulĕndâ ti."

7. "Mbi t' o yĕn' âvĕ o tĕkidĕ ulĕnd' uhuhu." "Umbâkâ nd' ekamu: Joba a na mbwa aju."

8. "O haka lĕ pĕ nde?" "Mbi hakandi ulĕndâ upâkwĕ, bĕngĕ upâkwĕ, na upâkwĕ, kabo mba timĕ ipĕpâ ihuhu. Mapĕpâ maitĕ ma vahakwĕndi o ipanga ja ejanganangobo ehuhu, na yâ e nângâkândi egombe eyaba o itĕdĕ ja type jĕhĕpi."

9. "Na o printaka tepĕ ejanganangobo?" "Nyawĕ; mapĕpâ mĕhĕpi ma kokingĕ ma kenjakwĕndi o iboko ka etaka ya bekĕyi, na moto tombe masini, na moto a babalakidĕ a viyĕ ka vĕngidĕ mâ."

10. "Nandi a haka lĕ jâ na?" "A vamaki jâ pita e lĕndĕnĕkwĕ na elombo e vungulakĕ: elombo tĕ e vungulakĕ e diyakandi pilisi na na pita e lĕndĕnĕkwĕ edilo. Vâkâna a vamakĕndi sandĕ ya pepa o mapĕpâ tĕ, na mâ-a ka babalakidĕ pepa tĕ o mâ mapĕpâ tĕ, na masini ma bekĕyi makolo ma tubakwĕ na, ibabo."

11. "O pepa e bĕki hĕbwĕngo, mina tĕ mĕhĕpi, na ndaga be yĕnĕnĕkĕndi yembudwĕngo bovindo

o ipĕpâ itano, te ka âvĕ o yĕnĕkĕ mâ o bejangan-angobo beâvĕ be langakĕ."

12. "Nandi, Paya Ulĕnd'-o wakeba. Mbi piki-lakiyi na mbi ka hambiyandi mwan' amĕ type jâkâ i printanakĕ dina jaju. Dina jaju ndi Joba."

LĔSĔNI LVIII.

VILELE VIYAMU.

1. Babajo babale, mina na Jĕni na Nani, ba lomakudwĕndi o ihambanido, ba timbakidĕndi moto moto bapĕngo eaju elinga ya bebuma edilo, kwanga na o ndabo ya nyangwĕ. Jĕni a kĕkindi a kĕkĕ a babalànaka, na njeya yĕhĕpi, ndi Nani a jokaka, na mâ-a yâkâ.

2. Na mbuhwĕ-mbuhwĕ ka Jĕni a numba, ka mâ-a vâ na, "O kĕkĕ lĕ o kĕkĕ o yâkâ kakana na? Elinga 'vĕ e te bodilo ka eamĕ, na nâvĕ wa kebakĕ mba ngudi na puhu,—e lĕ na?"

3. Nani mâ na, "Ae, e te bobâbu twĕ-twĕ na o bweyidĕ. Mbi vilele viamĕ vi kahakidĕ o jumba jamĕ oba, na viâ vi ka pangaka jâ bohadi mĕtĕ, mbi yĕne pĕ bodilo.

4. "Mbambayĕ, vi ndi vi diyaka vilele viyamu mĕtĕ. Mbi yombwaki na langwakiya mba o viâ vi tombwakĕ, na ka 'vĕ o tubakĕ viâ."

5. Nani mâ na, 'Vi tombwakate o iboko t' iboko viâvĕ vi liyakĕ viâ, na wa vĕ viâ egombe e ngakidĕ metamba: na yâ-ya wanĕ ka viâ vi pangakĕ jumba wĕhĕpi bohadi." "Dina jaju ndi IYIKA."

LĔSĔNI LIX

MBAGO YA LETA.

Benito, June 27, 1904.

Itândĕ jamĕ Ani:

O yongakidĕte ele tĕ ya vyo eahu e yĕnĕkidi o bokâ bopâkwĕ? Behukuluku bebale be longindi jumbu omĕ, bea bĕ tepĕ na bana.

O Sânâ e tombidi mwana wa ehukuluku umbâkâ a pumakindi oviya o jumbu, ka mâ-a lenga. Tom a duwaki mâ, ka mâ-a vana mâ o mboka, na mâ na vamakĕ mâ o ibemba o uhenge mwa mboka.

Nandi o pikilakiya lĕ o buhwa bopâkwĕ ho duwaki lĕ nde o ubiyâ mwa ibemba? Ekengo ya elolombo ya ihuka ja weywĕte kya! Buhwa bopâkwĕ bekengo bea lonâni bebale bya, baka n' ibemba.

Ehukuluku tĕ etodu e diyakindi ya yowĕ iboko tĕ via ehukuluku tĕ ehâlĕ vi diyakidi, na e ka vaka na bulu ka pâdĕ yâ beja. Mbi pikilakiyi na ho ka tati yâ kabo o yâ-e ka diyĕ ya hilingana. Mbi 'bĕ yĕnĕngo ehukuluku a jokanakwĕ, o te yĕnĕngo?

O behalakidĕ o lĕndiyĕ mba pyĕlĕ.

A te mba mwana-nyângwĕ a tândâkĕ,

LUSI.

LĔSĔNI LX

HIRO NA UHINGI.

Buhwa bâkâ uhingi u pumakindi oviya o 'hiki baka na ndabo 'ahu, na mâ na yĕjĕkĕ o bweya kuba o ibemba. Ndi kuba a yĕnĕki mâ, na yâ na haka ipako inĕnĕ.

Hiro a diyakindi o uhĕngĕ tĕ, ka mâ-a vala umbila na la o ibemba, ka mâ-a duma uhingi tĕ.

Hiro a bu bweyaka mâ, ndi a bomakindi na ngudi

sasĕ, na uhingi tĕ na kĕkĕ membila o pĕlĕ ya emĕnâ aju, bo timbaka na 'la o 'hiki.

Mâ-a bu bweyaka kub' 'ahu na ya pâkâ o pĕlĕ ya beja beaju o buhwa tĕbonĕ. Hiro a 'bĕ ovanĕ mbwa eyamu?

LĒSĒNI LXI

BANA NA NGÂNDĔ.

Joba i diyakindi ja kweyiya, na ivititi vi diyakindi vi ka bweyaka, na bana o chanja ba diyakite ba ngite ba pikilakiya kabo o pĕlĕ ya majoka mabu.

Ndi o buhwa bo diyakidi bo ka vindaka, bo vindaka, na bo vindaka, ba bangakindi. Ba ka eyanakidĕ, jambojana ba bu yowakĕ njeya ya mboka.

O njo pâkâ tepĕ bwe e panyakiya bele. O boho-boho bana ba piviyakindi na ipĕ vi ndi veya; ndi e betakiyendi oba, na bâ na yĕnĕkĕ na e diyakindi Ngândĕ.

Nd' o Ngândĕ a yĕnĕkidi ba' tĕ, e vâki na, " Bana bamĕ, mboloani! E lĕ nde eanyu e valakĕ vindidĕngo sasĕ kakana?"

Ba tĕ ba takind' o banga, ndi, o bâ-ba yĕnĕki na Ngândĕ a mwĕtĕkiyĕte bâ na kĕngâ, ba yâdâkiyendi melema, na vâ na, "A! ho ma bembandi sasĕ, na hwĕ-hwa wĕ pĕ njeya ya mboka, ikabojana ivititi vi tagidĕndi." Na bâ na eyaka na ngudi mĕtĕ, na Ngândĕ na yĕnĕkiyĕ bâ ngĕbĕ.

Jâ ndi ja Ngândĕ ja vâ na bâ na, "Mbi ka vĕnd' inyĕni bwe, ovanĕ nd' o inyĕni o ka duwĕni njeya anyu." Ka mâ-a

panya, bo panyaka mĕtĕ, bo diyakite bwa bĕ manini ma na bwe o na u diyakindi mwehe.

Jâ ndi ja ba' tĕ ja yĕnĕ mbya, na valanakidĕ umbila na 'la oabu na upeyo mĕtĕ, ba tumbwakidĕ na ba yembaka na njeya yĕhĕpi.

O ubiyâ ba vongwakindi, na vâ na, "Mola

Ngândĕ, ho vĕnd' âvĕ wakeba na nyang' avĕ ya panyiya hwĕ bwe sasĕ nonanĕ!"

Ka Ngândĕ a vâ na, "Mbi yĕnĕkĕndi mbya k' inyĕni wa bĕni oanyu pâlĕ. Kĕkĕni pâni, membila o nyangw' anyu a jadi, jambojana a tatakand' inyĕni bana."

LĔSĔNI LXII

MALA.

Mala ma pudwakwĕndi o he. Ma diyakandi o tema ya he; bato ba nângâki mâ bo pudwaka. Bato ba kĕkĕndi ka pudwaka muâ na mebâki na bekĕyi bepâkwĕ. Ba diyaki na litwa na mianyo ovonĕ, me yĕnĕkidĕ bâ bwe.

Mala ma dulakwĕndi oviya 'pupudi na megulu na mehinganako; na mâ ma yângudwĕ o ndabo ja belape ka hambwĕ; oningĕ ma diye pyĕlĕ na manga, vâkâna ma vamakwĕndi o bwalo b' utangani, bwa vala o mamboka mapâkwĕ, ma ha ibĕ na mala, ma di yavidĕngo.

Bamo baitĕ na ba-bamo baitĕ ba janjakandi o ehavu tĕyenĕ. Ba yowanĕngo na ba diyakandi ovonĕ ngândĕ itĕ, ba yĕne joba ulingo tĕmunĕ mwĕhĕpi. Beja beabu be hubanakwĕndi ovonĕ o bâ-ba jadi, na belombo bepâkwĕ ibeabu be vahakĕ beĕhĕpi.

Mbi ndi langango na mahĕ ma hindwakandi o bâ-ba jadi egombe yâkâ; o tepĕ na jângâ ja na pudi ebe jâkâ i haka veya, e yodakandi, na yâ-ya weya o njo pâkâ. Ndi ya hamaka nonanĕ egombe yĕhĕpi, jambojana ba ka haki yâ na tanda. Ba hakĕ ehavu tĕ ya mala yenĕ, ba diyaki ba bĕ bovindo o na moto a hiyakĕ mbili o nyolo. Mala

ma na mala maitĕ pani ka leya; iboko vi ha diyaka na mala, vâkâna leya ndi lo yodakwĕ o diyâ.

LĔSĔNI LXIII.

IMÂGI I WAKIDI.

Buhwa bâkâ nyangwĕ a lomakindi mwan' aju ka nângâ mâ miba; nd' o mwana nyangwĕ a hunganakidi n' aju ibweya ja imâgi, ka jâ-ja nyâtâ na bâ, ka jâ-ja wa.

Mwa' tĕ wa ndĕmbĕ uyamu a yĕnĕki ngĕbĕ o nynaga e hamakidi; a ka yaka, a yowĕ nyang' aju e ka lĕ ka languwa upako tĕ ube munĕ o mboka. Mwajo umbâkâ, a yĕnĕkindi nyanga e hamidi, a langwakiyi mwana, na, a kĕkĕ o mboka aju, a ka languwa nyangwĕ na Moto upâkwĕ nd'a weyaki mâ imâgi jaju.

Dinĕ i diyakindi ovanĕ ikelevudwĕ ibe; ka mwa' tĕ wa ndĕmbĕ munĕ a yowakĕ na bonĕ bo ndi bohe, nd' o mâ-a tituwedi manyângâdiba maju, ka mâ-a hilĕ mwajo tĕ, na vâkâ na ju na, "Bonĕ bo ka diyi bojowa." Mbi ka kali pâkwĕ-pâkwĕ, jaye a linguwe n' umba; nd' oningĕ a linguwa, mbi ka tâmângĕ o hĕnjwĕ wa na mbi jowaka."

Mbi yĕnĕki na a yowakidĕte na bojowa e ndi elombo ebe, tepĕ na Anyambĕ A lonaki bojowa na melango. Nandi, moto wĕhĕpi a jaka a tataka ekaye o ipikiliya jaju, na bâ-ba kalaka pâkwĕ-pâkwĕ; te ho kamakidĕte ibeabu be vâkĕ beĕhĕpi; nandi, ho kamakidĕte nyanga ya moto u jowakĕ e vâkĕ? Nyawĕ, hwa yâlĕ o kamidĕ.

LĔSĔNI LXIV.

NJÂ.

Njâ e ndi tito ya ehini eyamu, pani ka pwisi,

ndi boněně wa. E na membendi meněně, mea pivi, mekolo. E tepě na nyanda ikolo. Mihâ maju ma na mahihi. Ukobo muaju u na behini beyamu metâbě na metâbě, tombe na melěndâ mevindo o nyolo aju yěhěpi, me hubakě oviya ukângâ na 'la o ihuhu.

A na ikito itě, o ibě na moto a di na ngudi e lumbudě mâ. A weyakate moto na tito uaju a ka duwě, tombe mâ na nja, tombe a diye.

O věngělě a jijakiyate o yana na laiân, tombete ka mâ-a ha 'bě na ngudi ya yâlě mâ, kabo a diyakě nděmbě, na ba a diyakě kâmbângo. A vengakiděndi ehângě o 'hikinjo itě ndi pyělě na viho, o moto na tito ba vakě ka mâtâ, a sodakandi o mâ-a jadi na mâ-a bapě mâ udumbu muaju komango pani ka pwisi a hakě na etoli. Oningě na a nyâtiděndi tito, tombete a punyě, vâkâna a timbaka pě o yâ e jadi. Njâ i ndi o ehiki ya Afrika, na ba Esiya.

LĚSĚNI LXV.

NJALI.

Buhwa bâkâ mwana wa momo na iluku jaju ba kěkindi o ilika, ka bâ-ba duwa omě beduka bea njali bebale o tagulu, njali iněně o itududu de. Wa momo mâ na, "Oka ho bapakě njali." Jâ ndi ja mwa-mwajo ja timbwana, na, "Umba-mba we iha ja elombo ka yeně, wa dimbakiya na mwa-mwajo a jokaka na njali."

Wa ndomi mâ, na, "Nd' iluku jamě, mbi 'bě pě n' upâkwě uamě a ka jokaně, oka, ho yějěkě njo pâkâ; vaka, ka hake."

"E, ndom' ina, mbi kamiděndi, oningě na o te o pahakiya bele bebale be jadi pani ka njali.

"Mba we elombo ahu e ka hanĕ bele, ikabojana o buhwa bopâkwĕ o mbi weyakidi windĕ ya ikenga, jai a vâki, na, mbi bweyake pĕ ele egombe eyaba.

Mwa-mwajo mâ na, "Ndi ho jokake na elombo epâkwĕ." Ndomi aju a 'lwanakidĕ ndabo ivaha ja elombo eaju e ka yĕnĕ pani ka njali. Kwĕ ka mâ-a yĕnĕ beduka tĕ bea njali bebale o tagulu bya. Mâ na, "E, ho nângâke beduka tĕ bea njali ekabe."

Mwa-mwajo a tombwana na, "O behalidĕndi nyanga ya jae e kandakidĕ hwĕ, na ho bweyake belombo bea jângâ tĕdinĕ?"

Mwa-momo a vâki na, "Jae a vâki na, "Ho bweyake oningĕ be jadi paginwĕngo, nd' ekabe be ibĕ paginwĕngo, be jaka paginwĕngo, te beu dikwĕ o njeya jahu e jopakiyĕ." Ka mâ-a vĕ iluku jaju yâkâ, mâ mĕtĕ tepĕ yâkâ. Mâ na iluku jaju, na, o umba-mbi ka vĕyĕ ndaga ja isombiyĕ; o ka bandamakidĕ.

Mâ tepĕ eduka njali tuwudwĕngo o iluku a jadi sii, iluku tepĕ eaju o mâ-a jadi sii mĕtĕ; ka mâ-a vĕ ndaga j' isombiyĕ, na, "Hambakidĕ, o ka bweyaka." Ba tebidi, beâ tepĕ be kalindi o njo pâkâ, tepĕ bana bĕhĕpi babale, ekanĕ o ndĕki bya, ekanĕ o he bya.

O hangwĕ na nyangwĕ abu ba yokidi ubândâ, tepĕ ba kĕkĕ membila o ilika; ndi ba mamakindi iwedo ja ba' tĕ banĕ i wakidi. Uhayi u ma hakiya bâ, m' u diyaka n' ibandamidĕ idika ja beduka bea njali o iboko via bana vi ma jopakiya, a vĕngĕkudwĕndi o buhwa tĕbonĕ, tombe ka bâ-ba mĕmĕki na, bana babu ba jaka ba haka nyang' abu e ma langwakudwĕ, te bu wa iwedo tĕdinĕ.

LĔSĔNI LXVI.

ILANGO JA HAKO.

Momo unĕnĕ dina na Timâ ya Tata, moto wa evemba o eduka, a valakindi o buhwa bâkâ ka kutamiya baloni baju o iboko mâ-mĕtĕ dipâ jaju.

O mâ-a ha diyete na mbweyi ovonĕ e yâdâkidĕ mâ, a ka vohanakidĕ ulema muaju u ha diyaki pĕ n' ihana, n' itamuwa ja hako e yĕjĕkidi o bapa dihâ ja poti, i jadi bonĕnĕ wa na hako tĕ, e batanaka jâ o epima y' udomba utĕ. Ehavu aju e diyate o nanĕ. E yĕjĕkĕ, bo yĕjĕkĕ, na bo yĕjĕkĕ, ka yâ-ya vâhâ. Yâ pĕ yâdiyĕngo, ka yâ-ya timba pĕ o ehavu tĕ eaju.

Tima a yĕnĕkindi dihâ ja poti i kwaka o he mabo na njo utoba na njo ibuwa. Nd' o njo tĕ e pangakĕ mabo ma njo hĕmbwĕdi, ka hako ya kahama o hâkâ ya 'pima na dihâ tĕ ja poti. Momo tĕ unĕnĕ a yâdâkiyendi ulema n' iyĕnĕ ja elombo tĕ.

Bwamu tepĕ na hwĕ n' inyĕni ho yongakidĕni lĕsĕni tĕ enĕnĕ ya hako tĕ e yokwakidĕ hwĕ. Ho lukakandi o yĕnĕ na ipĕ elombo e te lukango na ho haka, oningĕ e jadi nonanĕ, ho hake, hwa vâhâmâ, na hwĕ-hwa yĕjiye pĕ njo pâkâ yĕjiyĕngo, tepĕ na njo ipâkwĕ, ho diyake na ngudi ho dikakĕ kabo hwĕ yâ madĕngo. O vĕngĕlĕ hako ya ha lĕ kândĕ kebĕngo mabo ma njo utoba na njo ibuwa, na kumbanakidĕ nandi mwa-momo na ba mwa-mwajo ba yonyakĕ?

LĔSĔNI LXVII.

MWANA WA SIKULU.

Mbi yongakidĕndi vilalango vihâlĕ iviamĕ vi yokakidi o 'mbi diyakidi igona ja ndĕmbĕ ka inyĕni

nonanĕ, tombe k' umba-mbi ha diyakidi n' ipikiliya itĕ wa n' ipiviya ja na mbwa na lonâni na kabala ba ndi ba kalaka, ndi mbi pikilakiyi na, oningĕ be diyaka be vĕwĕngo ngudi e kalanakĕ, te ba ka levate ileva tĕkadi o levakidi o ilango jamĕ okava.

Jâ nd' ekadi: ubwa umbâkâ, mwa-momo uhâle utĕ tombango tagulu kakana, a vânâkudwi na a kĕkĕ o sikulu, nyangwĕ nd' a kelevakidi mâ na a kĕke bo hadivakidĕ, a himbakidĕ o njeya.

Mbi yĕnĕkĕ ngĕbĕ ivâ ja na a behalakidĕndi ndaga ya nyangwĕ, a ka yalakĕ iyolĕ ja malângâ itândidĕ ja nyolo aju mĕtĕ. Kwĕ, nyolo e ka vâhâmâkĕ na idiya ja dipâ, mâ na, "A, te mbi pĕ okava na moto upâkwĕ." O mâ-a pikilakiyedi opĕlĕ ya sikulu, ka mâ-a timbĕ pĕ na, "A, sikulu tĕ e ha makidĕ ekanĕ tepĕ, mbi yombwaki na, te mba kĕke pĕ jamĕ o sikulu; bembe na lonâni ba ndi bwamu, ba diye jabu na elombo e hakĕ kabo ija na majoka, na bo nangakiya o ehiki tĕ eyamu ekayĕ, mbi mamaka nyang' amĕ e kĕkĕ o sikulu buhwa ka buhwa bwĕhĕpi, ka pelaka, na o langa, nyolo ya bĕ vâhâ."

O mâ-a diyakidi a kala ka dipâ na dipâ kakana, ka nyoi tepĕ kidi, o malângâ bata, ka mwa' tĕ a vâ na nyoi na, "Nyoi eyamu, o ka viyate ka joka n' umba?" Nyoi mâ na, "Nyawĕ, mbi hakandi boyi, mbi na ugono u hakĕ, wa yĕnĕkĕ k' umbi vivakĕ ukânâ mua ele tĕkaye, umuamĕ u ka hanĕ boyi o egombe y' ivĕvu?"

O yâ-e bĕki nonanĕ kalango, tepĕ ekĕndâ aju, bo kĕkĕ.

Mwa' tĕ wa momo te kabo tĕlaka ovanĕ, ka mâ-a lata pĕ na kabala e jaka mbusanga. A pikilakiyi na kabala e 'bĕ na elombo e hakĕ, ka

mâ-a bengiya o yâ-e jadi, ka mâ-a uwa yâ, na, ipĕ ya jokĕ na mâ. Kabala mâ na, "O joka; Nyawĕ, tata, mbi na ehavu e hakĕ, mbi bapakidĕndi jumba itĕ na ngudi, n' umba-mbi ka haka behavu bea paya beitĕ."

Kwĕ tepĕ inâni i ka tombakĕ n' ukuju o unjâdu muaju. Mwana na, "Inâni iyamu, ka tĕmĕ, o ka jokaka n' umba." Inâni mâ na, "Nyawĕ, mbi 'mwakandi na joba, n' umba-mbi ka betaka oba ya bevindi, mbi kĕkĕ mbi tumbwakidĕ; mbi na belidi betano ibeamĕ be jakidĕ, n' umba-mbi ka yokwakidĕ beâ ivĕvĕ; ndi mba yavidĕ pĕ na nâvĕ ukalo, diyaka bwamu."

Mbwa ovonĕ kabo bomaka na, "Gwâ, gwâ, gwâ;" Mwa' tĕ piviyango na, mbambayĕ mĕtĕ, nandi mbi duwendi moto a jokanaka; ka mâ-a bweya mbwa ibanjo bo, na, "Mbwa, o ka jokakate n' umba?" "Nyawĕ, nyawĕ; oningĕ mbi jokingĕ na nâvĕ, vâkâna ehavu amĕ e behaliyendi." Wa mwana mâ na, "Mbi twakandi ehavu eâvĕ e hakĕ." "Umba, mbi tatakandi ndabo na bulu, na medâmbĕ na mwehe; n' iweya ja Tata tito i jakĕ egombe te 'gombe, na belombo bepâkwĕ beitĕ na ngudi."

Nandi, bĕngĕ mwa' tĕ a pangakĕ upango uyamu, na, o tito tĕkadi i ha puwanidi elombo e hakĕ, mbi ka diya tepĕ nyanga tĕ, mba diye pĕ mbi diye na ehavu e hakĕ, ka mâ-a vala membila o sikulu, ka mâ-a yokuwa lĕsĕni aju bwamu, ka uyokwedi mâ-a bendĕ mâ, ka mâ-a yĕnĕ mbya.

LĔSĔNI XLVIII.

IHIMBIDĔ J' IYĔJUDWĔ.

Mwana umbâkâ a diyakindi a vyâkâ ilika via mwajo vi ma diyakiyĕ. Nd' o mâ-a ma ngiyedi

omĕ dipâ na dipâ, a 'mbwakiyendi belombo beyamu be diyakid' omĕ.

Ka mâ-a yĕnĕ omĕ kâlĕ ehâlĕ, e jadi ya hika, na malale ma tâ. Iyĕjudwĕ na ju na, "Bweyaka yâ na enâ âvĕ mĕtĕ." A ka yombwaka na te a ndi na pâkâ ya jângâ tĕdinĕ.

Mâ omĕ nju, mâ na, "Oningĕ mbi nângingĕ yâ vâkâna mba bĕ ndi mwibi. Ndi o 'bĕ na moto a ka yowĕ yâ; o 'bĕ na moto a yĕnĕkĕ mba? Mbamabyĕ o na umbâkâ, Anyambĕ tĕ e jadi o iboko viĕhĕpi A ka yĕnĕ mba."

O mâ-a diyakidi a pikilakiya nonanĕ, nyolo e bweyaki mâ nya. Mâ na, "Nyawĕ," ka mâ-a nangidĕ kâla, "Mbi ka tâmângĕ o diya ugĕlĕ, n' umba-mbi ka tataka ebum' amĕ y' ulema hohonganĕngo, wa na enamo na idiya ja uyabani." Ka mâ-a hungana o vala o ehavu aju.

Hângĕ a duwaki ndabo tĕ a diyakindi o ilika ipâkwĕ, kabo yokaka ibeaju be vâkidi benĕ beĕhĕpi, bea bwe, o ubwa upâkwĕ, ka mâ-a banda pĕ mâ, ka mâ-a kala na ju na, "Mbweya amĕ, o yonyakidĕ lĕ o nângâ kâla vaiko na nde?

Ka mwa' tĕ wa-momo a kwa o mabângâ maju, a ka mamaka, puhwanango ndaga ya kala. Wamwajo, na, "Mbi yokakite elombo yĕhĕpi eâvĕ e vâkidi, vĕkĕ Anyambĕ akeva ihana jâvĕ ihimbidĕ j' iyĕjudwĕ tĕkadi, na nâvĕ mâtâ o ka pepwaka o egombe e vakĕ. O ka diyi n' umba oviya mwehe mwa buhwa tĕkabo. Mbi ka tatand' âvĕ, n' umbambi ja jakidĕ âvĕ, na o bâtid' âvĕ; mbi ka yokudĕnd' âvĕ bwamu belombo be ka hanand' âvĕ o egombe ya mayĕjudwĕ ma jângâ tĕdinĕ."

Mwa' tĕ kabo yaka mbembe; a vahakind' o vĕ mâ akeva, ndi aù yâlâkĕ. Na mwajo na tataka

mohano mwaju, a yěněki mbya na iyěně ja mwa' tě a tombwaka bwamu, Krïsâni eyamu, na moto wa iyowě.

LĚSĚNI LXIX

IHIKILÂKÂ.

Bwaba bwa moto bwa mběmbě bo ndi matambi matano na ba utoba; nd' oningě moto a kebaniděngě na utě, vâkâna a tubakwi na, upambala; nd' oningě a vuviyěngě wa na bovuve bwa moto wěhěpi, vâkâna a tubakwi na, ihikilâkâ.

O vyo e diyakindi sale ya mepolo na benami itata ja mahikilâkâ o mandabo mabu, ba jokaka na bâ o pělě ya bovuve bwabu b' utě. Mbeyi ya mepuma tombango, i diyaki na ihikilâkâ jâkâ ja Kopini o ndabo ya wa Engělěhi, dina na, Papě; a diyakindi mabo ma mepuma mabale na mepuma logwambi utodu, ndi utě muaju kabo mabo ma insi* mabale na insi* hěmbwědi.

Belombo beěhěpi be diyakindi o ilika jaju, be diyakite kabo hohonganěngo kabo na utě muaju. A diyakindi na tagulu ehâlě eyamu, na ebonga, na sěngě ya kâpi ihâlě, na lopěpělě, na lolalahe, na mbute na belombo bepâkwě.

Mahikilâkâ ma bembaka sasě, Papě aù bembaka sasě o mâ-a 'muwedi o Engělěhi na 'la o ehiki aju mětě, nd' a wakite ovoně.

Njo pâkâ Pitě, upolo mua Rusia, o egombe ya vyo mětě, a hakiděndi isango ja mahikilâkâ mabale ma banaka. A takindi o youdě bato na diba i ka diyandi na buhwa na bohuhu, na mahikilâkâ ma jad' o ehiki tě ma ka latanakiyě o diba. Baitě bù tândâkâ o viya, ikabojana ba yowakiděte na

*Jomu ja insi na insi ibale i na ute ka itambi jâkâ.

bato babe baitĕ ba yâkiyendi mahikilâkâ, bâ tepĕ yowĕngo na ba ka vĕhĕkwĕndi omĕ; ndi bù diyaka na ngudi ya lĕvĕ monda m' upolo.

O bâ-ba yolanidĕ ba diyaki baitĕ, pani ka mahikilâkâ mabo hĕmbwĕdi. Bâ bĕhĕpi ba hakwĕte belombo bečhĕpi hohonganĕngo na utĕ muabu, tagulu e tĕdwĕndi evuve, na bepâlâ behâlĕ, na tuma na pavo na lototoko. Beja pa ba ka jokakate majoka mayamu mĕtĕ, na tombe ka baitĕ ba ha tândâkidi o viya o isango tĕkadi, ndi belombo beĕhĕpi be hakudwĕndi bwamu o pĕl' abu, na bâ-na yohaka buhwa tĕ na mbya.

LĔSĔNI LXX

EPUPUDU YA VIANGA.

Iboko vi nângâkudwĕndi vianga o ehiki ya Polandi vi mamanakwĕndi. Vi ndi iboko vinĕnĕ, vi pumaki tepĕ vianga vitĕ; tombe ka viâ vi di nângwĕngo kama ja mepuma itĕ na ngudi, ndi via yĕvĕkiye. Bato ba kĕkĕ ome, ba hubakwĕndi na megulu, bwaba pani ka mabo ma beguba hĕmbwĕdi; ovonĕ o ndi na upuju unĕnĕ, ndabo ja belape te bo tamwaka omĕ, i diyaka na i valanakwĕ ovonĕ.

Ba kĕkĕ ka pepuwa ba kĕkĕndi na litwa; nyanga ya imanyi ja vitwa e bweyakĕ o pĕpĕkĕ, ipanya o na malale ma ihambe inĕnĕ. Ba bohakĕ vianga, ba bokaki viâ na mebâki, bekulu benĕnĕ na ngudi, be pehwakĕ kama ja mawĕla utoba na ba hĕmbwĕdi. Vi betakwĕndi oba na masini; ndi kabala nd' i dulakĕ bekulu behâlĕ.

LĔSĔNI LXXI

HANAKA EGOMBE ÂVĔ BWAMU.

Mwan‘ amĕ a tândâkĕ,—o egombe âvĕ e jadi ndĕmbĕ, hunganaka o yokuwa belombo tĕ be ka hayĕ âvĕ bwamu o ’gombe âvĕ e ka kwĕ moto.

Yokwaka na ngudi, ovanĕ nd‘ o yâ e ka nyĕvĕniyĕ âvĕ hwi ja emĕnâ âvĕ jĕhĕpi. Na ibandamidĕ jâvĕ i lukakĕ o nângâ egombe âvĕ e jadi o sikulu i ka pangand‘ âvĕ o duwaka kuma, bonĕnĕ na jonga, o âvĕ o ka diyĕ wa bĕ utodu o ka duwĕ mala ma belombo beâvĕ be yokwakudwĕ kya tĕkanĕ. Oningĕ na wa nyâtidĕ hwi tĕ ja ndĕmbĕ ja mapuma ekadi, ja timbepĕ epâkwĕ njo; ovanĕ, vâkâna hanaka jâ bwamu o âvĕ o di na jâ pâni.

O âvĕ o kĕkĕ o sikulu, o vâki na, “Mbi t’o joka iwĕla, bĕngĕ mbi ngakiyĕ.” Mbambayĕ, iwĕla jâkâ i te o âvĕ o jadi egombe evuve. Ndi mĕtĕ o jongolakidĕ lĕ iwĕla ja ’gombe âvĕ ya sikulu na nde? O sikulu e diyakĕ ya puma, o diyakate na ’gombe e jokakĕ.

E ndi elombo ebe na o jongolakidĕ egombe âvĕ na belombo bea behayĕ-hayĕ. Mbi yombwaki na o ka bandamakidĕ ibeamĕ bea languwa âvĕ, na nâvĕ o ka hunganaka o kova elombo ya moto upâkwĕ e ha bĕ na ngudi ya nângân‘ âvĕ.

LĔSĔNI LXXII

DIAKA N‘ IYOWĔ NA BWAM.

Mwana ’mĕ a tândâkĕ—o, kalakiya Anyambĕ, o ka vĕkĕ mâ akeva, âvĕ o’mwakĕ n‘ ubwa opĕlĕ ya

ibandamidĕ jaju i ma bandamid‘ âvĕ na bulu tĕ bo ma viya ekabo, na opĕlĕ ya belombo beaju beyamu be haki’ ’âvĕ ’gombe yĕhĕpi; na nâvĕ o ka kalakiya na a vambaki’ ’âvĕ ibâtâ na mbweyi jâvĕ ta o ’gombe e vakĕ.

O âvĕ o ka diyĕ wa muwa bâtâkâ belombo beâvĕ hohonganĕngo mĕtĕ, na nâvĕ wa tuka boho na benâ beâvĕ, na nâvĕ wa sala howe jâvĕ na nâvĕ na taka o bweya beja beâvĕ, tombete o kĕkĕ o majoka; kabojana mbweyi jâvĕ ba ka tândândi o yĕnĕ âvĕ na bebâtidi betano.

O âvĕ o ka yokĕ ikelenge ja sikulu i kalaka, o ka ngakiya; oningĕ wa bĕ ovonĕ, o ka vâlâmâkiyĕ o diya ’vĕ dâ, pani ka mwana uyamu; o ka yokwaka lĕsĕni âvĕ bwam na nâvĕ na taka o vala ka langa; jambojana e ndi ovanĕ ndembo ebe na nâvĕ wa ndudwĕ ka langa, ndi o yowĕ. Âvĕ o ka diyĕ o sikulu ipĕ o ka diyi baka na mwan‘ ube, a ka tundwakid‘ âvĕ na jokakani, n‘ inyĕni o ka yâkâni; ndi o vĕke ditâ jâvĕ ivilinganĕ ja mwana wa jângâ tĕdinĕ; jambojana e ndi njĕnji enĕnĕ na moto a jokaka, na mâ-a a kalaka o sikulu.

O pakake, ndi yokwaka nyanga ’vĕ a ka yâlĕ yĕhĕpi. Na nâvĕ na taka o diya moto unĕnĕ uyamu, na iyowĕ itĕ, yokwaka o boho boho iyokiya ja ba yokwakid‘ âvĕ. Hunganaka o yokuwa njeya âvĕ e langwakudwĕ, eâvĕ e di yowĕngo mĕtĕ na e ndi njeya eyamu, tombete ka âvĕ o ha pikilakiya o boho boho ovanĕ na e ndi nonanĕ. Oningĕ wa hĕnjwĕ na ’lombo o vâke, na na o i bĕ n‘ isâlâ, jambojana e ndi ovanĕ ndembo ebe e ka validĕnd‘ âvĕ o ihuku ibe. Diyaka yowĕngo, na oningĕ wa hĕnjwĕ na lombo e te opĕlĕ ya bwam bwâvĕ mĕtĕ, o ka yĕjĕkĕ o vĕngidĕ yâ.

Mwana 'mĕ a tândâkĕ, diyaka n' iyowĕ ja bwam bwâvĕ mĕtĕ, na nâvĕ o ka nangakidĕ belombo bea mbweyi jâvĕ be kalakĕ na nâvĕ o ebuma 'vĕ y' ulema. Hanaka egombe âvĕ bwam, o âvĕ o di na yâ kya tĕkanĕ, a te ovanĕ ona upupĕ; ya mbe na vala; o yâ e diyakĕ ya vala e diyepĕ na ngudi e timbakĕ, hika ya timbĕ tombe iwĕla jâkâ.

LĔSĔNI LXXIII

NGÂNDĔ.

Imĕ bulu o nyĕvĕ ngândĕ paniyango bwe, na nyĕtĕti i panyaka pani ka mwehe. Hilakĕte ngândĕ; ya bĕ ndi kya tĕkanĕ igâma, e ndi uma. Ngândĕ e 'lwanakidĕndi he yĕhĕpi njo pâkâ o ngândĕ pâkâ, na sânâ ibale vâkâna e nyângindi; vâkâna e ka diyandi o njeya 'ju o hangana 'hu na joba. Kwĕ vâkâna o yĕnindi ngândĕ ya kya. Wa vâ 'lĕ na? Ngândĕ ya kya? E; ndi mbu vâ na e ndi ngândĕ eyânâ; ndi ho vâki nonanĕ o hwĕ ho yĕnĕkĕ etĕkĕ o ngândĕ yĕhĕpi. Na sânâ ibale vâkâna o yĕni pĕ yâ uma epâkwĕ njo. Bwe ya ngândĕ e vakiyandi o joba, pani te ka he ahu, pĕlĕ pâkâ e jadi 'vititi, pâkâ bwe.

A lĕ nja velaki ngândĕ, na joba, na nyĕtĕti? Anyambĕ ndi a velaki joba, na ngândĕ, na nyĕtĕti, na belombo beahu be yĕnĕkĕ beĕhĕpi. Mâ ndi a velaki hwĕ na lokukuju lo landakĕ o he lĕhĕpi. Anyambĕ a l'ove? Anyambĕ a ndi o hĕvĕn, hwĕ o he. Pani ka hĕvĕn e balaki he n' udomba, nonanĕ te pani ka Njea jaju ibalakĕ ijahu. Mâ nd' a vĕkĕ bwĕ o joba,

na mâ-a pangaka ngândĕ na nyĕtĕti be pumakĕ. Anyambĕ 'ndi a velaki he na belombo be didi o he beĕhĕpi.

Mâ nd' a bandamakidĕ hwĕ o hwĕ ho yakĕ na bulu. O hwĕ ho pumakĕ a youdĕte ibeahu be hakĕ beĕhĕpi, o hwĕ ho ngakiyĕ, jâmbĕ ja kute hwĕ oviya o mâ-a jadi

LĔSĔNI LXXIV

ETUMBĔ YA WASHINGTON.

O Jâj Washington, Upolo mua Mĕliki mua boho a diaki ndĕmbĕ mepuma utoba utodu, moto umbâkâ a vĕki mâ mahango m' ubâki. A ma tândâkândi evolani aju na ngudi, te pani ka bana baitĕ bajadi, a kĕkindi a kĕkĕ a kubaka mâ o elombo yĕhĕpi eyaju e ma yĕnĕkĕ; o mâ-a validi o mwanga, ka mâ-a yĕjiyĕ ubâki muaju o ele ya ebuma ya Ngĕlĕhi, mâ yâ epape nyâpâlângo vĕ, dikango yâ piĕlĕ n' ikwa. N' ubwa upâkwĕ, o hangwĕ a yĕnidi ele tĕ eyamu yenĕ nonanĕ, a uwakindi na, nja hadi ulogo tĕkamu; ndi yu diaka n' umbâkâ a langwakii mâ.

O madikanido Jâj i wĕ, mâ tepĕ jâyi n' ubâki mua'ju o 'nâ viĕ iboko via hangwĕ vi diakidi, hangwĕ piviango na mâ nd'a hadi. Hangwĕ mâ na, "Jâj o youdĕte a weyidi ele tĕ eyamu ya ebuma yenĕ?" Mwana mâ te dâ ukili, na "Mba languwe bojowa, paya wa dimbakiya na mba languwe bojowa, umba ndi 'lenaki yâ na ubâki muamĕ." Wa hangwĕ mâ na mwana 'mĕ vaka o benâ beamĕ. Vaka o benâ beamĕ. Panika 'vĕ o ha jowidi mbi yidĕnd' âvĕ nyanga 'vĕ e ma kwĕlĕ ele, 'kabojana o malanguwi pâkwĕ pâkwĕ na hohonganĕngo ya momo e langwakĕ.

EKANO.

LĔSĔNI LXXV

I. NJÂ NA EHIBO.

Njâ a nyimi diba o mboka Njambĕ. Mâ ndi mâni, na Njambĕ, na, mbi ka vuland' âvĕ kabo tito. A timbindi o abu hwi bo langaka; mâ na Ehibo na oka, ka dikidĕ mba o bohângâ. Ehibo mâ na e, oka. Ekĕndâ ya botamwaka e lĕ na nde? O bâ ba validi ovanĕ valĕ valĕ wĕ, na viho vinĕnĕ. Njâ mâ na, mâ Ehibo, viho tĕkavi vi bĕkĕte okava na nâvĕ, na taka jabua wa ta uhwa pavo âvĕ ya egolo o miba. Ehibo mâ na, e. Ndi mbi lĕ na nde? Njâ mâ na ndi dibaka mihâ, mbi t'o hwa eamĕ banga wa vâ na mbi yabakand' âvĕ. Ehibo mâ na e. Mâ mihâ bwam pi, njâ ilale pwĕ, o miba vĕ, mâ na mbi hwendi eamĕ, uhwaka tepĕ eâvĕ. Ehibo mâ na, ndi dibaka tepĕ mihâ. Njâ mihâ gagalanidĕngo pi. Ehibo pavo aju pwĕ, o miba vĕ.

Bâ viho so jabwo de de de wĕ, na o tina buda. Njâ mâ na, mâ Ehibo, buda tĕkabo bo jakwĕte okava kabo moto moto eaju pĕlĕ. Ehibo mâ na, e. Ba luendi ekanĕ pĕpĕkĕ pâkâ, ekanĕ pĕpĕkĕ pâkâ. Njâ pavo aju hoduango, kuda kĕkĕngo udumba hwa, mâ ndi mânĕ na kangangili, âvĕ moto o die na pavo wa jaka utongoloba mua kuda. Ehibo a ka pukulaka ijaju na mahonga, o njâ a didi o mwidi upâkwĕ ovanĕ a kabo vĕhĕkĕ mâ. Njâ mâ na, ho kĕke, buhwa bwa landi, Ehibo mâ na, oka. O bâ ba valid' ovanĕ de-wĕ o ebwahavu. Njâ mâ na ho betaki bebwahavu, ndi o hwĕ ho betakĕ ebwahavu tĕkae, e betakwĕ te okava moto mbâkâ, mbâkâ. O ekanĕ a betakĕ upâkwĕ mihâ pi, ya betakwĕ na tina, kabo na bongo tĕ ibwâvĕ bo yĕnĕkĕ bonĕ.

Ndi ta diba mihâ mbi bete. Ehibo mihâ bwamu pi. Njâ a bweindi o ukâdi ivombia jâkâ ta bĕndi oba, mâ na Ehibo na betaka. Ehibo nd' a ka betakĕ na bongo tĕ, kule kule yando, nyolo yĕhĕpi mâ jongoliango, kabo makia na makia. Njâ mâ na, ebwahavu tĕkae e patakwĕte okava, kabo metoda, ndi o dikaka mavindĕ. Ehibo mâ na e. Hânge njâ a pataki mavindĕ a dikaka metoda.

Bâ bebwahavu patĕ patĕ pa. Njâ mâ na, Ehibo dibaka mihâ mbi hube. Ehibo a dibi mihâ. Njâ a bweindi ukâdi, ivombia jâkâ ta bĕndi o he. Mâ na, nandi Ehibo hubaka. Ehibo ndi a ka hubakĕ na o bongo tĕ, hube hube pusu na he. A hubakat' okava, Njâ mâ na, ho die na veya, ho ka beidĕ lĕ bebwahavu nande? A la ka yĕnĕ ukwĕdikwĕdi u kĕkĕ, mâ na, mâ Ehibo, vitanakĕ veya, ndi vi kĕkĕ ekavinĕ. Ehibo a vutamaka umbila. Njâ a luaka o tina ele, a bondi veya viaju, a beidĕndi ibeaju, a ka jakandi, a makidĕtĕ, okava a dimakĕ veya. Ehibo wĕ, Mâ na, mbu kâbidĕ, mbi yonyidĕndi. Njâ mâ na e; vi diake. Mbi pukulindi ibyamĕ mbelebehu, ndi ho hake ekĕndâ, o kĕkĕ, o kĕkĕ o pukulaka ibeâvĕ. Bâ vale vale wĕ na mboka diba. Ba yambudwi beja be tĕdwĕndi 'kenga, Njâ mâ na, Ehibo, jaka 'vĕ o he, umba mbi ka ja o tagulu, umba mbi jaka mehoni, âvĕ o jaka bevehe; bâ je je pa. Njâ mâ na, Ehibo viâkâ behavu wa la ka uhwa; hângĕ a bĕte ovanĕ ba pâkâte valango n' uki aju na, mbi vanindi âvĕ tito. Ndi ka tongaki mbela o behu bya ikenga jamĕ i ka diĕ. Na nâvĕ wa vamĕ makângâ na bekosakosa, na belombo bevolu beĕhĕpi. O umba mbi ka lomĕ mâ ka uhwa behavu na mâ-a kwa omĕ, wa wei mâni. Ehibo behavu viâĕ viâĕ, pwĕ o elinga hwa, a uluani beâ

o behu ka uhwa. A vâe na a uhwe beâ okava, mâ mbela vâlâmu dâ. O ba mboka ba pâdi bâ mâ peha ko, ko, ekengo bya. O njâ a timbidi o abu, bato ba Ehibo bâ na, Ehibo a lâve? mâ na Ehibo a benganidĕndi ulunda mâ-a mboka bobadi na beja, na bajo, ka mâ-a vâ na, mba timbepĕ.

LĔSĔNI LXXVI

2. NJÂ NA IHĔLI.

Yenĕ ekĕndâ a ndia yânĕ tito te kabo nonanĕ. Na mbuhĕ mbuhĕ Ihĕlĕ mâ na, ndomi na mbi t'o vala, ka dikidĕ âvĕ o mboka diba jâvĕ. Njâ mâ na mbu vaha âvĕ. Ihĕli mâ na, ndomi na o vĕngĕlĕ ibâvĕ ba valanakĕ bapâkwĕ ekaba, ndi na kumbanakidĕ umba. Njâ mâ na e, ho kĕke. Bya bwe ba tĕmĕke, vale vale wĕ na viho vinĕnĕ. Njâ mâ na, mwana kad' amĕ ihĕli, viho tĕkavi vi bĕkĕte na nâvĕ, na taka jabua, wa ta uhwa pavo âvĕ o miba. Ihĕli mâ na, ta uhwa eâvĕ, vâkâna mbi uhwe tepĕ eamĕ. Njâ mâ na dibaka mihâ. Ihĕli a gagalanidi benâ o mihâ gagalanidĕngo. Njâ ilale pwĕ, o miba vĕ. Ihĕli mâ na dibaka mihâ, mbi uhwe tepĕ eamĕ. Njâ mihâ pi. Ihĕli ilale pwĕ, o miba vĕ.

Bâ vale vale wĕ na tina buda, Njâ mâ na, Ihĕli, buda tĕ ekabo bojakwĕte okava, kabo ekanĕ pĕpĕkĕ pâkâ, ekanĕ pĕpĕkĕ pâkâ. Ihĕli mâ na e. Njâ pavo hoduango, kuda kĕkĕngo udumbu hwa. Mâ na kangangili moto a die na pavo a jaka utongoloba mua kuda. Ihĕli tepĕ eaju kĕkĕngo udumbu hwa. Mâ na kangangili moto a die na pavo a jaka utongoloba mua kuda. Njâ mâ na Ihĕli oka. Bâ vale vale wĕ, na o ebwahavu. Mâ na ho patake bebwahavu. Ebwahavu tĕkae e betakwĕte kabo na o bongo tĕkabo. Ihĕli mâ na e. Ta beta 'vĕ. Njâ mâ na dibaka mihâ, Ihĕli

mihâ pi. Ivombia jâkâ te Njâ a bĕ ndi oba. Ihĕli mâ na, dibaka tepĕ mihâ, mbi bete, Njâ mihâ pi, ivombia ja Ihĕli ja ivombia jâkâ ta bĕnd' oba. Njâ mâ na, ebwahavu tĕkae e patakwĕte kabo metoda. Ihĕli mâ na e. Bâ bebwahavu pate pate pa, hubango. Njâ a yĕni joba i kĕkĕ; mâ na Ihĕli vitanakĕ veya ndi kĕkĕ ekavinĕ. Ihĕli mâ na vinĕ i bĕ veya. Njâ a bondi veya. Bâ bebwahavu beidĕngo jango, botĕmĕkĕ. Njâ mâ na o umba mbi ka yokĕ ulema wa via ka poma mba ele tĕkae. Ba kumbakate yâ mbuhwa Ihĕli mâ na, mbi t' o vala o pĕpĕkĕ; a valindi, ele tĕ pomango o 'landi; hwa vale vale wĕ na mboka. Beja be hawudwĕndi, be tĕmĕkĕte o tagulu okava.

Njâ mâ na, Ihĕle mbi yokakandi ulema mehiyo ka pomake mba ele tĕ eamĕ, e ma levid' âvĕ. Ihĕli a hângâlindi enâ o elandi aju, mâ na yâ nd' ekane. Njâ mâ na e. Ta dika yâ ovanĕ. Ho t' o ja. Bâ beja pa. Ihĕli behavu viângo o elinga hwa. Njâ mâ na, oka, mbi vale ka levidĕ âvĕ iboko vi hwakwĕ behavu. Ihĕli a vâe na du hwĕ behavu, Njâ a via ka tindia mâ o mbela. Ihĕli sua o mwidi upâkwĕ de. Mâ na ndomi na wa vaha lĕ o ha mba nde? Njâ mâ na e bĕ 'lombo. Na bulu ba vali ka nangia, Njâ na mwad' aju o ikondo; Ihĕli na ebungu o he. Ihĕli mâ na, ndomi na o yokingĕ mba, mbi kângâlâkidĕ ngâdi, vâkâna mbi yandi, ndi oningĕ dâ vâkâna mbi t' o mihâ. Ukili uhâlĕ Ihĕli a ka henjaka ngâdi. Njâ mâ na a yandi, mâ tepĕ uhângâ pwĕ o diâ hwa, u veaka a dupwaka a vâe na a soke mâ Ihĕli. Ihĕli mâ na, o haka lĕ nde? Njâ mâ na e bĕ 'lombo. Njâ a yandi, Ihĕli a pendindi o ikondo ja Njâ, a hĕhi mwada njâ o ebungu.

Na bulu Njâ a nângindi uhângâ a soki mâ mwada 'ju. Ihĕli mâ na o wei moto a ngani?

Njâ mâ na, bĕ. I bĕ na vâ na ipĕ a ndi âvĕ. Ihĕli mâ na, nandi hângĕ umba nd‘ uâvĕ a mavaha o wea? Njâ mâ na, o kalake, pakaka, ho jake. Ihĕli mâ na, umba! o ba mboka ba ka yokĕ, ndi ba ka vâkâ na, Ihĕli a wei lĕ wa nja o mboka bakiyo, uaju, a pakakĕ na bulu? Njâ a pakindi, a madĕndi; mâ na Ihĕli yambaka. Ihĕli mâ na umba! o ba mboka ba ka yokĕ mbea e tâkâkâ na bâ ba ka vâkâ na Ihĕli a wei lĕ wa nja o mboka bakio uaju, a yambake na bulu? Njâ a yambi mbea, e beindi, mâ na Ihĕli ka benjake ekâi. Ihĕli mâ na Umba! O ba mboka ba ka yokĕ ekâi e kalaka, nandi ba ka vâkâ na Ihĕli a wei lĕ wa nja, o mboka bakio uaju a benjanakĕ bekâi na bulu? Njâ a valindi ekâi benjango, mâ na Ihĕli yambaka bekâi. Ihĕli mâ na umba! O ba mboka ba ka yokĕ bekâi be kalaka, nandi ba ka vâkâ na Ihĕli a wei lĕ wa nja, o mboka bakio uaju a yambanakĕ bekâi? Njâ a yambi bekâi a beidĕndi, mâ na Ihĕli, vaka ho jake. Ihĕli mâ e, ndi o hwĕ ho jakĕ ho dimakĕ vitua, pĕl’ ’a moto e ka diĕ na bevehe betĕ, vâkâna mâ ndi a ma wea moto a ngani. Njâ mâ na e. Ba dimidi vitua; o bâ ba jakĕ ovanĕ, hângĕ Ihĕli a te kabo yangwaka bevehe o pĕ’l’ a Njâ. O bâ ba yodidi vitua, Ihĕli mâ na hângĕ âvĕ nd’ o ma wea moto a ngani, ba makidĕ ija buhwa boyaka. Ihĕli mâ na umba mbi ka kutama o ukâbĕ. Njâ mâ na ukâbĕ tĕ u lukakĕ n‘ utodu. Ihĕli a vali ka panama na jomba ja mebâjĕ o ubiâ; o ba mboka ba pâdi, hĕli a kutwaka, a kĕkĕ umbila; mâ na Njâ a t‘ ovanĕ, Mâ ndi a ma wea moto a ngani. Njâ o mâ-a yoki nonanĕ a vâe na a pume, bamo mâ ndu. Ba latidĕndi ebeke ’a veya enĕnĕ o uhĕngĕ latĕngo. Bâ Njâ pwĕ omĕ, pu, a ka dikakia.

NYUWE N‘ IYAVWANA.

Nja velakid‘ âvĕ?
Anyambĕ.
Nja velakidi belombo beĕhĕpi?
Anyambĕ.
Anyambĕ a kalakate na hwĕ?
E; Anyambĕ a kalakate na hwĕ o ejanganangobo aju.
Anyambĕ a langwakia lĕ hwĕ na o ejanganangobo aju?
A langwakii hwĕ opĕl‘ aju mĕtĕ, na opĕl ’a Jisu Kraist mwan‘ aju, na opĕl ’a ’hu e ka hayĕ, na belombo bepâkwĕ tepĕ.
Anyambĕ a yokwakidĕ lĕ hwĕ na opĕl‘ aju mĕtĕ?
A yokwakidi hwĕ na, a ndi bonĕnĕ na bwam.
Anyambĕ a te na nyolo ka hwĕ?
Nyawĕ; Anyambĕ a nd’ ilina.
Ilina a lĕnde?
Ilina a ndi elombo e jadi, e ha bĕ nangudi e wakĕ.
Ho ka yĕnĕte ilina?
Nyawĕ, ho bĕ na ngudi ya yĕnĕ ilina.
O te na moto a ka yĕnĕ Anyambĕ?
O bĕ na moto a ka yĕnĕ Anyambĕ o he tĕkanĕ.
Anyambĕ a t‘ iboko viĕhĕpi?
E; Anyambĕ a t‘ iboko viĕhĕpi.
Ndi e lĕnde eahu e ha yĕnĕkĕ mâ?
Kabojana a ndi ilina, mihâ mahu mà yĕnĕ ilina.

Anyambĕ a yĕnĕkĕte belombo beahu be hakĕ beĕhĕpi?

E; Anyambĕ a yĕnĕkĕte belombo beahu be hakĕ beĕhĕpi.

Anyambĕ a t'a yĕnĕkĕ belombo beĕhĕpi o njo pâkâ?

E; Anyambĕ a yĕnĕkĕndi belombo beĕhĕpi egombe yĕhĕpi.

Anyambĕ a yokakate ndaga jĕhĕpi ijahu i kalakĕ?

E; Anyambĕ a yokakate ndaga jĕhĕpi ijahu i kalakĕ.

Anyambĕ a yowudĕte belombo beĕhĕpi?

E; a yowudĕte belombo beĕhĕpi.

Anyambĕ a yowudĕte nyang' ahu e pikilakiyĕ?

E; a yowudĕte nyang' ahu e pikilakiyĕ.

Ndi hwa lukaka o bandamidĕ nyang' ahu e hakĕ?

E; ho lukakandi o bandamidĕ nyang' ahu e hakĕ, kabojana ho ibĕ na elombo ahu e ka kutiyĕ Anyambĕ.

Anyambĕ a t' a haka belombo beĕhĕpi?

E; a t' a haka belombo beĕhĕpi.

Anyambĕ a na ngudi wa na belombo bepâkwĕ beĕhĕpi?

E; A na ngudi e' tĕ mĕtĕ wa.

O na 'lombo 'pâkwĕ e diakĕ e jadi bonĕnĕ ka Anyambĕ?

Nyawĕ, Anyambĕ a te wa.

Bato baningĕ ba di n' Anyambĕ?

Balalo; Hangwĕ, na Mwana, n' Ilina Iyam.

Bâ bĕhĕpi ekaba ba te Anyambĕ yâkâ?

E; bâ bĕhĕpi balalo ba te Anyambĕ yâkâ.

Ba te nyanga pâkâ na ngudi n' ivenda?

E; Ba te nyanga pâkâ.

Anyambĕ a yalakĕ 'diya?

Nyawĕ, Anyambĕ a yalak'i diya.

Anyambĕ a hukidĕ 'diya?

Nyawĕ, a ka diate egombe yĕhĕpi.

O te na moto a ka bweyidĕ elombo ya Anyambĕ yĕhĕpi?

Nyawĕ, ho bĕ nangudi ho yowakĕ mbĕmbâ jaju jĕhĕpi.

Anyambĕ a velaki lĕ moto na?

A velaki nyolo jahu na mahĕ, ka mâ-a vĕ hwẹ̆ ilina.

Ilina a wakate na nyolo?

Nyawĕ, ilina à waka.

O nyolo e wakĕ, ilina i kĕkĕ lĕ ove?

O nyolo e wakĕ, ilina i kĕkĕndi o ehiki ya 'gombe yĕhĕpi.

Nyolo e ka diate pĕ?

E, Jisu a ka pumbudi nyolo o buhwa bwa madikanido.

Hwa lukaka o vaha belombo bea ehiki epâkwĕ wa na bea he tĕkanĕ?

E, Ho lukakandi o vaha belombo bea 'hiki epâkwĕ wa na bea he tĕkanĕ.

Na nde lĕ?

Kabojana hwa mbe o dika he tĕkanĕ ndi ho ka diandi o 'hiki epâkwĕ egombe yĕhĕpi.

Anyambĕ a velaki lĕ hwĕ na nde?

Na ivenda jaju.

Ho ka bendĕlĕ Anyambĕ na?

N' itândâ, n' ihaia, n' idilĕ jaju.

Ho kalakiete Anyambĕ?

E; Ho kalakiete Anyambĕ dipâ.

Anyambĕ a langwakate hwĕ nyanga 'ju e vahakĕ ho haka?

E; Anyambĕ a langwakate hwĕ nyanga 'ju e vahakĕ ho haka o ejanganangobo aju.

Hwa lukaka o yokua ejanganangobo ya Anyambĕ?

E; Oningĕ ho yokuwe ejanganangobo aju hwa yowĕ na hwĕ hwa nyĕve.

Anyambĕ a hwĕ vĕngo elekanako aju?

E; a vĕngo.

Ho duwaka lĕ yâ bovuve ove?

O jom ja belekanako.

Elekanako ya boho-boho e lĕ nde?

Elekanako ya boho-boho ndi na, o diyake na Anyambĕ epâkwĕ kabo umba.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ na, ho dilakĕ Anyambĕ na ho ka kalakia kabo mâ dipâ.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidi hwĕ na ho vĕke ulema muahu elombo pâkwĕ kabo Anyambĕ.

Elekanako ya bebale lĕ nde?

Elekanako ya bebale ndi na, o hake ugano u kalakiĕ.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ na, ho kalakiete Anyambĕ kabo ka mâ-a yowakidĕ hwĕ.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidi hwĕ ipiga ja tângâ, iha ja njeko, na maganga, iyabua ja miondi n' ipâga ja melâgâ, na belombo bea jângâ tĕdinĕ beĕhĕpi.

Elekanako ya belalo e lĕ nde?

Elekanako ya belalo e ndi na, o tubake dina ja Anyambĕ etubĕtubĕ.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ na ho yĕnĕke dina ja Anyambĕ mahihi, na hwĕ ho ka dilakĕ elombo e bakami na mâ yĕhĕpi.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidi hwĕ bekanĕkanĕ be ha bĕ n' itinga.

Elekanako ya benai e lĕ nde?

Elekanako ya benai ndi na, yongakidĕ buhwa bw' iyâjâ, o ka tataka bâ bwam. O hake bwâ ehavu.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ na ho lenake buhwa bw' iyâjâ n' idilĕ ja Anyambĕ.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidĕndi ehavu ka' 'havu yĕhĕpi na bejopĕjopĕ, na ijopa ja mepaka.

Elekanako ya betano e lĕ nde?

Elekanako ya betano ndi na, dilakĕ hângwĕ na nyângwĕ.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ na ho tândâke na o hekidĕ ba jaki hwĕ.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidĕndi ihadividĕ na ipuwa j' iyokia.

Elekanako y' utoba e lĕ nde?

Elekanako y' utoba ndi na, O weake.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ na ho bandamakidĕ bemĕnâ beahu na bea bapâkwĕ.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidĕndi mabino mĕhĕpi, ekukube, momano, metâbu, ikila, inyungudĕ, na iyana.

Elekanako ya hĕmbwĕdi e lĕ nde?

Elekanako ya hĕmbwĕdi ndi na, o hake ihonde.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ kĕngĕngĕ ya mapikilia, ndaga, na behadi.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidĕndi elombo ya evove yĕhĕpi.

Elekanako ya logwambi e lĕ nde?

Elekanako ya logwambi ndi na, o ibake.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ ka ha megono meahu bwam, ka bandamidĕ ungumba muahu mĕtĕ, na mua bapâkwĕ.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ ndĕ?

E kandakidĕndi ibà, ibalana, mbalo, ijania, na bokĕhĕ.

Elekanako y' ibua e lĕ nde?

Elekanako y' ibua ndi na, o velakie bato bapâkwĕ.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ ikala ja pâkwĕpâkwĕ egombe yĕhĕpi.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidĕndi bojoa, iyabana, ikândâ, na inoka.

Elekanako ya jom e lĕ nde?

Elekanako ya jom ndi na, o tânginake belombo bea ngani.

Elekanako tĕkae e sombiyakĕ lĕ hwĕ nde?

E sombiyaki hwĕ ka hwĕmiĕ na nyanga ya Anyambĕ e vĕkĕ hwĕ.

Elekanako tĕkae e kandakidĕ lĕ hwĕ nde?

E kandakidĕndi ivahidi via tâ.

Belekanako tĕkabe be yokwakidĕte lĕ hwĕ nde?

Be yokwakidi hwĕ na ho tândâke Jehova Anyambĕ ahu n' ulema muahu muĕhĕpi, n' ilina jahu jĕhĕpi, na ngud' ahu yĕhĕpi, na bato bapâkwĕ ka nyolo jahu mĕtĕ.

Moto wa boho wa Anyambĕ a velakidi lĕ nja?

Adamu.

Mwajo wa boho lĕ nja?

Ifi.

Anyambĕ a velakite bâ bwamu?

E, a velakite bâ bwam na mbya.

A dikaki lĕ bâ 've?

O mwanga mwa Idĕni.

Anyambĕ a langwakie lĕ bâ nde?

A langwakii bâ na, ba jakete bebuma bea bele be diyakid' o Idĕni beĕhĕpi, papudĕngo yâkâ.

Ba diakite bwam, na mbya ka Anyambĕ a velaki bâ?

Nyawĕ, bu' diaka bwam na mbya ka Anyambĕ a velaki bâ.

Ba jakindi ebuma ya Anyambĕ e kandakidĕ bâ?

E; ba jakindi.

Nja langwakii bâ na ba jake ele tĕyenĕ?

Setan.

Setan lĕ nde?

Setan ndi ilina ja Anyambĕ i velaki bwam, ka jâ ja beva.

Setan a tubakwĕ lĕ njo jâkâ na?

Dĕvili.

Nj' ivomudwĕ ja Anyambĕ i vâki na, i ka vomudi bâ oningĕ ba ja ele tĕenĕ?

Anyambĕ a vâki na, oningĕ ba jenge yâ vâkâna ba wendi.

Bato bĕhĕpi ba wakandi na o Adamu a ha yokakiedi Anyambĕ?

E, bato bĕhĕpi ba wakandi kabojana Adamu a pulakidĕ elekanako ya Anyambĕ.

Yenĕ e lĕ na?

Kabojana Adamu nd 'a pâkidĕ bobe o he, ka bobe bwa pâdĕ iwedo, ka bato bĕhĕpi ba wakĕ kabojana ba haki bobe.

Iwedo tĕkadi i te kabo ja nyolo dipâ?

Nyawě; i te na bebědi, njuke, ngěbě, iwedo ja nyolo, na iwedo j' ilina o hěli egombe yěhěpi.

Hěli lě nde?

Hěli ndi iboko via maguga vi ha dimaka veya egombe yěhěpi.

Bato babe ba valakudwě lě o hěli nja 'gombiě?

Ba kěkěnd' o hěli egombe abu e umwakě o he těkaně.

Hwě běhěpi te ho hakě bobe?

E; hwě běhěpi ho haki bobe opěl' 'a Anyambě.

Hwě běhěpi te ho di weango ivala ja hěli?

E; hwě běhěpi ho weango ivala ja hěli, kabojana hwě běhěpi te ho hakě bobe opěl' 'a Anyambě.

Ho haka lě bobe opěl' 'a Anyambě na?

Ho haki bobe opěl' 'a Anyambě n' ipikilia ja mapikilia mabe, n' ikala ja ndaga ibe n' iha ja behadi bebe.

Ho te ho haka elombo e ka pangě Anyambě a yakidě hwě mabe mahu hwě mětě?

Nyawě, hwa yâlě.

O te na moto a di na ngudi ya yongě nyolo aju mětě?

Nyawě, o bě na moto a di na ngudi ya yongě nyolo aju mětě.

Ndi nja di na ngudi ya yongě hwě?

Jisu Kraist a te na ngudi ya yongě hwě.

Jisu Kraist lě nja?

A ndi mwana Anyambě.

E lěnde ya Jisu Kraist e hakidi o iyongě jahu?

A vakiendi ovia hěvěn, a diaki moto, ka mâ-a wa o krâs.

E lě nde e pangakidi Jisu Kraist a vaka ka wa opěl' ahu?

Itândě jaju i tândâki hwě.

Jisu Kraist a ma haka lĕ na o mâ-a diakidi o he tĕkanĕ?

A ma yokwakidi bato ndaga ja Anyambĕ, na mâ-a ma haka tepĕ belombo be mamanakwĕ beitĕ.

A haki lĕ nja belombwĕ be mamanakwĕ?

A ma pangakandi pâgu i yĕnĕkĕ, bebokĕ be tamwaka, mebĕdi me yongaka, na bekengo be pumbwaka.

Jisu Kraist a vangwaka lĕ hwĕ ove?

Ovia bobe na hĕli.

Jisu Kraist a vangwaka lĕ hwĕ ovia bobe na?

A vĕki hwĕ ilina jaju iyam i pangakĕ hwĕ melema meyam, na ovanĕ nd' o hwĕ ho ka tândĕ belombo beyam.

A vangwaka lĕ hwĕ o hĕli na?

A bapakidĕndi ivomudwĕ ja bobe bwahu o krâs.

Jisu Kraist a yongakĕte moto wĕhĕpi?

Nyawĕ à yongakĕ bato bĕhĕpi.

A yongakĕ lĕ ba nja?

Ba pitakidĕ mâ dipâ iyonga.

Bato ba ka pâ lĕ o Jisu Kraist ajadi na?

Na ngĕbĕ opĕl' 'a bobe, n' ikamidĕ.

Jisu Kraist a te na ngudi na mâ-a tepĕ kamidĕngo na o yongĕ bato bĕhĕpi?

E, a te na ngudi na mâ-a tepĕ kamidĕngo iyongĕ ja ba vakĕ o mâ ajadi.

Ndi ho ka ha lĕnde e ka yongĕ hwĕ?

Ho kamakidĕ Jehova Jisu Kraist vâkâna ho yongindi.

O te na pĕlĕ pâkwĕ y' iyonga?

Nyawĕ, O i bĕ na pĕlĕ pâkwĕ ka yongĕ kabo Jisu Kraist.

Jisu a ka kamidĕte o yongĕ malina mahu egombe yĕhĕpi?

Nyawĕ, a yongĕ hwĕ oningĕ hwa wa na mabe mahu.

Hwa nyĕve o via o Jisu Kraist ajadi pâni o mâ-a ngite kamidĕngo?

E; ho lukakandi o via pâni kabojana hwà wĕ egombe ahu e ka wĕ.

Be lĕ nja belombwĕ be yĕjĕkĕ o himbidĕ hwĕ na ho pâke o Jisu ajadi?

Setan, bobe bwa melema meahu, na pani ibe ja bato.

Ho haka lĕ nde ibala ja belombo tĕ bebe ekabe?

Ho uwake Anyambĕ na a hanake hwĕ o bala belombo tĕ bebe ekabe.

Oningĕ ho kamidĕngĕ Jisu Kraist hwâ tânde mâ?

E, oningĕ ho kamidĕngĕ Jisu Kraist, vâkâna ho tândi mâ, ho kaliyi mâ, na ho yokiye tepĕ mâ.

Nyolo ya Jisu Kraist e dikakudwĕ lĕ ove o mâ-a bĕkidi wango?

Ekengo ya Jisu e vamakudwĕndi o malonga.

A ngite o malonga bya na bwa buhwa?

Nyawĕ, a pumbwakindi o buhwa bwa hwi 'lalo, o mâ a bĕkidi wango.

Nandi Jisu a bĕ lĕ ove kya tĕkanĕ?

A valind' o hĕvĕni.

A kĕki lĕ o hĕvĕni ka ha nde?

A kĕkind' o hĕvĕni ka kenjĕ bato baju iboko.

Bato baju lĕ ba nja?

Bato baju ndi ba tândâkĕ mâ, na ba yokakiyĕ mâ bĕhĕpi.

Vi lĕ nj' ibokwĕ iviaju vi kenjakiyĕ bâ?

A kenjakiyi bâ hĕvĕni.

Iboko via hĕvĕni vi lĕ nja jângwĕ?

Vi ndi iboko viyamu, vitano, bobe bo bĕ na ngudi e pâkĕ omĕ.

E lĕ nja 'gombĕ ya Jisu e ka nângĕ bato baju o hĕvĕni?

Egombe abu e ka dikĕ he tĕkanĕ.

Ba ka wi pĕ?

Nyawĕ, ba we pĕ, ba ka diyi na Anyambĕ o mbya ya egombe yĕhĕpi.

Kraist a ka viyi pĕ o he tĕkanĕ?

E, Kraist a ka viyi pĕ o he tĕkanĕ.

A ka viya lĕ o nja 'gombĕ?

O buhwa bwa madikanido.

A ka viya lĕ ka ha nde?

A ka viyandi ka yĕkidĕ he.

A ka ha lĕ na o mâ a ka viyĕ ka yĕkidĕ he?

A ka pumbudĕndi bawewe, na mâ a ndiya bâ o mâ a jadi.

A ka yĕkidĕ lĕ bâ na?

A ka yĕkidi bâ o belombo beabu be hakidi o he tĕkanĕ beĕhĕpi.

Ho ka pâ tepĕ ka yĕkudwĕ o boho bwa Jisu?

E, ho ka pâte ka yĕkudwĕ o boho bwa Jisu.

Ba lĕ ba nja ba ka huwudwĕ o buhwa tĕbonĕ?

Ba kamakidĕ Jisu opĕlĕ ya iyonga.

Behavu beabu beyamu be ka huwudĕte bâ?

Nyawĕ, belombo beabu be di hango beyamu bea huwudĕ bâ.

Ndi e lĕ nde e ka huwudĕ bato ba Kraist?

Nyanga ya Jisu e hakiyi bâ.

Jisu a ka nângâ lĕ bato baju ove o buhwa bwa madikanido?

A ka nângi bâ o hĕvĕni.

A ka validĕ lĕ babe ove?

A ka validi bâ o hĕli.

Jisu a ka vâ lĕ bayamu o buhwa tĕbonĕ na?

A ka vwi na bayamu na, "Ba paya ba di vam-

biyango ibâtâ, vakani, jigakani ipangiya i kenjakudwĕ inyĕni oviya jali ja he."

A ka vâ lĕ babe o buhwa tĕbonĕ na?

A ka vwi na babe na, "Yavakidĕni n' umba, inyĕni ba di hâkwĕngo, kĕkĕni o veya via egombe yĕhĕpi vi kenjakudwĕ dĕvili na benjĕli beaju."

Ho te ho pâkâ o Jisu a jadi kya tĕkanĕ?

E, ho te ho pâkâ o Jisu a jadi n' ikaliya.

Nja a ka yokwakidĕ hwĕ ikaliya?

Ilina Iyamu nd' i yokwakidĕ hwĕ ikaliya.

Ho ka kaliya lĕ nja?

Ho ka kaliyete kabo Anyambĕ dipâ.

Ho ka kaliya lĕ Anyambĕ o nja 'gombĕ?

Ho kalakiyate mâ buhwa ka buhwa bwĕhĕpi.

Ha kalakiye lĕ na dina ja nja?

Na dina ja Jisu.

Anyambĕ a ka yokiyate hwĕ ikaliya jahu na dina ja Jisu?

E, oningĕ ho kaliyengĕ n' ulema.

Anyambĕ a ka vĕte hwĕ ibeahu be ka jombĕ mâ?

E, Anyambĕ a ka vĕte hwĕ belombo beyamu beĕhĕpi.

Ho ka kaliya lĕ mâ nja belombwĕ?

Ho ka kaliyand' Anyambĕ na, a yakidĕ hwĕ mabe mahu, a yokwakidĕ hwĕ nyanga e di bwamu, a vĕkĕ hwĕ ulema mua kya, ovanĕ nd' o hwĕ ho ka tândĕ, na hwĕ ho ka yokakiya mâ; vâkâna Anyambĕ a vambiyi hwĕ ibâtâ o he tĕkanĕ, na mâ a nângâ hwĕ o hĕvĕni o hwĕ ho ka wĕ.

Ho yokwaka lĕ belombo tĕ bea pĕlĕ Anyambĕ, na hĕvĕni na hĕli ekabe ove?

O ejanganangobo ya Anyambĕ.

Ndaga ja Anyambĕ i tubakwĕ lĕ na?

I tubakwi na Baibili.

E bĕ elombo eyamu na bato ba yokwaka ilanga ja Baibili?

E, e ndi elombo eyamu, kabojana omĕ nd' o hwĕ ho yokwakĕ o pĕl' Anyambĕ, na malina mahu, na hĕvĕni na hĕli.

IYOKWANIDĔ VIA MALENDWĔ

Nja velakid' âvĕ?

Upangiyi Anyambĕ nd' a velaki moto na mahĕ ma he. (Jĕn. ii. 7.)

O velakudwĕ lĕ na?

Mbi velwĕngo na mahihi n' imamanwĕ itĕ. (Psa. cxxxix. 14.)

O velakudwĕ lĕ na nde?

Hekakidĕ Anyambĕ o nyolw 'âvĕ, n' ilina jâvĕ be didi bea Anyambĕ. (1 Kâr. vi. 20.)

Anyambĕ a lĕ nde?

Anyambĕ a nd' ilina. (Jâni iv. 24.)

Mbĕmbâ ya Anyambĕ e lĕ nde?

Anyambĕ a nd' itândĕ. (1 Jâni iv. 8.)

A tepĕ mahuwa na hole?

Anyambĕ ya pâkwĕpâkwĕ, e ha bĕ na bobe, e di mahuwa na hohongananĕngo. (Dutĕrânâmi xxxii. 4.)

Ba lĕ ba nja ba Anyambĕ ba tândâkĕ?

Mbi tândâki ba tândâkĕ mba. (Mekanakâdi viii. 17.)

Anyambĕ a tândâki bato babe?

Anyambĕ a lingwaki na bato babe buhwa bwĕhĕpi. (Psa. vii. 11.)

O nyanga ya na ndĕmbĕ ka âvĕ nonanĕ, a yongakidĕ tepĕ Anyambĕ?

Yongakidĕ nandi Uveli mwâvĕ o hwi jâvĕ ja ndĕmbĕ. (Upakuwi xii. 1.)

Anyambĕ a t' a yĕnĕk' âvĕ?

E, Anyambĕ a yĕnĕkĕ mba. (Jĕn. xvi. 13.)

Anyambĕ a te o iboko viĕhĕpi a yĕnĕkĕ belombo beĕhĕpi?

Mihâ ma Jehova ma t' o iboko viĕhĕpi, ma hilakĕ bobe na bwam. (Mekanakâdi xv. 3.)

Anyambĕ a yokakate nyang' âvĕ e kalakĕ yĕhĕpi?

O i bĕ na ndaga o emi amĕ, ndi hilakĕte o Jehova, o youdĕte yâ yĕhĕpi ta. (Psa. cxxxix. 4.)

Anyambĕ a youdĕte ipikiliya jâvĕ jĕhĕpi?

Mbi youdĕte belombo be vakĕ ulema mwâvĕ beĕhĕpi. (Isikiĕli xi. 5.)

Baibili e ndaga ya Anyambĕ?

Ilĕndwĕ jĕhĕpi i vĕkudwi n' itumbwana ja Anyambĕ. (2 Tim. iii. 16.)

Malĕndwĕ ma ka yâlĕ lĕ o ha âvĕ nde?

Malĕndwĕ ma hole ma didi ma yâlâkĕ o ha âvĕ iyowĕ nal' iyonga. (2 Tim. iii. 15.)

O sombiyakwi na, langaka Baibili?

Butaka Malĕndwĕ. (Jâni v. 39.)

Baibili e diyaki lĕ na âvĕ o jadi?

Vitwa o beko beamĕ, na bwe o njeya 'mĕ. (Psa. cxix. 105.)

Ndaga ja Anyambĕ i ka tatand' âvĕ, oningĕ o tândâkâ jâ?

Mbi kutango ndaga jâvĕ o ebumulem' amĕ, na mbi diyake na ngudi e hakĕ âvĕ bobe. (Psa. cxix. 11.)

Anyambĕ a lĕ yohanĕngo bandĕmbĕ o Baibili na?

Ba pundakĕ ivaha jamĕ ba ka duwi mba. (Mekanakâdi viii. 17.)

Anyambě a lě yohaněngo Krisâni o njuke na?
Mbi ka diyi na ju o njuke. (Psa. xci. 15.)
A yohanakě lě na o mebědi?
Jehova a ka yâdidi mâ o ikondo j' ikângâ; a ka bonguwandi ikondo jaju jěhěpi o ebědi aju. (Psa. xli. 3.)
A yohanakě lě Krisâni o iwedo na?
Tombete mba tamuwa o itaba ja edingihě y' iwedo, mba bange bobe, kabojana o n' umba, utumbe mwâvě n' ikâgu jâvě be yâdâkidi mba. (Psa. xxiii. 4.)
A yohakě lě na o bonyamu?
Jehova a nd' utati muamě, mba nyame. (Psa. xxiii. 1.)
A lě yohaněngo nyuwe na?
Hangwě ya ba ha bě na bahangwě, n' uyěkidi mua myalika ndi Anyambě o ediya aju ya hole. (Psa. lxviii. 5.)
A yohanakě lě batodu na?
Tombete igona janyu itodu, umbi mâ, mbi ka bapěnd' inyěni kwanga na vala o howe ja nyuwe; mbi velango, mbi ka bokuwandi, umba mbi ka bapěndi, n' umba mbi ka věngiděnd' âvě. (Aisaiya xlvi. 4.)
Belombo beěhěpi be kovaki bana ba Anyambě bwamu?
Belombo beěhěpi be haki ta o bwam bwa ba tândâkâ Anyambě. (Roma viii. 28.)
Belombo beahu beyamu be vakiya lě ove?
Ya bověkwě evamu yěhěpi, na ya bověkwě ya hânjâbiyěngo yěhěpi e vakiyand' oba, e hubakandi o hangwě ya bwe a jadi. (Jems i. 17.)
O met' ube?
Běhěpi ba hango bobe, ba bě pâděngo o ivenda ja Anyambě. (Roma iii. 23.)

Bobe bo pâki lĕ o he na?

Bobe bo pâkind' o he na moto 'mbâkâ. (Roma. v. 12.)

Bato babe ba ka valand' o hĕli?

Bato babe ba ka valudwĕnd' o hĕli. (Psa. ix. 17.)

Ilina jâvĕ i ka yonga lĕ na?

Kamakidĕ Upangiyi Jisu Kraist, vâkâna o yongindi. (Behadi xvi. 31.)

Upangiyi Jisu a vaki lĕ ka ha nde o he?

Kraist Jisu a vakiyend' o he ka yongĕ bato babe. (1 Tim. i. 15.)

Kraist a ndi Anyambĕ?

A jadi molo mwa bĕhĕpi, Anyambĕ ya ibâtâ egombe yĕhĕpi. (Roma ix. 5.)

Kraist a ndi oviya egombe yĕhĕpi?

Mâ te a diyaki na Anyambĕ oviya jali. (Jâni i. 2.)

Kraist nd' a velaki belombo beĕhĕpi?

Mâ nd' a velaki belombo beĕhĕpi, o bĕ na elombo e di velwĕngo, eaju e ha velakidi. (Jâni. i. 3.)

Kraist a ulwaka?

Jisu Kraist a te nyanga tĕ ya pâkâ, vaiko, na buhwa, na egombe yĕhĕpi. (Hibru xiii. 8.)

Kraist a youdĕte belombo beĕhĕpi?

Upangiyi o youdĕte belombo beĕhĕpi. (Jâni xxi. 17.)

Kraist a t' a haka belombo beĕhĕpi?

Ngudi yĕhĕpi e vĕwĕngo mba o hĕvĕni na o he. (Matyu xxviii. 18.)

Bato bĕhĕpi ba hekakidĕ mwana wa Anyambĕ?

Ba hekakidĕ mwana pani ka bâ ba hekakidĕ Hangwĕ. (Jâni v. 23.)

Beyokwedi be kalakiyi Kraist?

O bâ ba yěněki mâ ka bâ ba kaliya mâ. (Matyu xxviii. 17.)

Kraist a mayakidi bobe?

Ndi ovaně nd' inyěni o ka yowě na, Mwana moto a na ngudi o he eyakidě bobe, (jâ ndi jaju ja vâ n' ubědi mua ngadi na), umwaka, nângâka ikondo jâvě, wa vala o ndabo âvě. (Matyu ix. 6.)

Mot' upâkwě a te a yakidě bobe?

Nja didi a iyakidě bobe, hanga kabo Anyamběě dipâ? (Maki ii. 7.)

Mwana wa Anyambě, Kraist, a ulwaki moto?

Anyambě a levakudwěndi o mehoni. (1 Tim. iii. 16.)

A yâdâkiděndi iyokwanidě jaju na belembo?

Kamakidi mba ni o pělě ya behavu mětě. (Jâni xiv. 11.)

Belembo beaju be diyaki beitě?

O na ndembo ipâkwě itě, pâkwěpâkwě, ja Jisu i hakidi o boho bwa beyokwedi beaju i ha bě lěndwěngo o ejanganangobo těkae. (Jâni xx. 30.)

A haki lě na o he?

A ma kěkěndi, a kěkě a haka bwamu. (Behadi x. 38.)

Uhungini u te kabo Kraist dipâ?

O bě na dina ipâkwě i di věwěngo bato, ibomako ja oba, i jahu i ka yonganwě. (Behadi iv. 11.)

Ulati te kabo Kraist dipâ?

Anyambě e te yâkâ, n' ulati umbâkâ o hanganě ya Anyambě na bato, moto Kraist Jisu. (1 Tim. ii. 5.)

Kraist a ndi ukamaniyi muahu?

Ukamaniyi na Hangwě, Jisu Kraist uyamu. (1 Jâni ii. 1.)

Kraist a hâhâlâkiděndi o pěl' ahu?

A hâhâlâkidĕ tepĕ o pĕl‘ ahu.

Kraist a tândâki ba-ndĕmbĕ, na mâ-a vahaki bâ ba vaka o mâ-a jadi?

Jisu a vâki na, Dikakani ba-ndĕmbĕ, n‘ inyĕni o kandakidi bâni ba vake umbi jadi. (Matyu xix. 14.)

O nyanga na o na ebumulema ebe?

Ebum-ulema e ndi iyabana wa na belombo beĕhĕpi, na mua na bobe boitĕ mĕtĕ. (Jĕrimaiya xvii. 9.)

Ba-ndĕmbĕ mĕtĕ ba haka tepĕ bobe?

Ba hunganakate o bâ ba jakwĕ ba langwaka bojowa. (Psa. lviii. 3.)

Elekanako ya Anyambĕ e vâkâ lĕ na bato babe na?

Ilina i hakĕ bobe i ka wandi. (Isikiĕli xviii. 20.)

O ka pâ lĕ o hĕvĕni na e?

Oningĕ moto a t' o jawĕ epâkwĕnjo a yĕne ipangiya ja Anyambĕ. (Jani iii. 3.)

Ijawĕ ipâkwĕ i lĕ nde?

Ulwakudwĕpĕni ilina ja melema meanyu. (Efisâsi iv. 23.)

Ho ka yowĕ lĕ na moto a jawudwi epâkwĕ njo?

Ya Anyambĕ e jakĕ yĕhĕpi e balaki he. (1 Jâni v. 4.)

Ilina Iyamu i haka lĕ na o ijawĕ jahu ipâkwĕ?

Oningĕ moto a t' o jawĕ na miba n‘ Ilina Iyamu a ngiye ipangiya ja Anyambĕ. (Jâni iii. 5.)

Ilina Iyamu nd‘ a 'lwakidĕ hwĕ?

A yongakidĕ hwĕ n‘ ituka j‘ ijawĕ iyânâ, n‘ iludwĕ j‘ Ilina Iyamu. (Taitâsi iii. 5.)

Ilina Iyamu i tubakwĕndi o Malĕndwĕ na, Anyambĕ?

E lĕ nde ya Setani e did‘ âvĕ londango o ebumu-

lema ijowiya j' Ilina Iyamu, o bĕ jowiyango bato, nd' o ndi jowiyango Anyambĕ. (Behadi v. 3, 4.)

Bebuma bea Ilina be lĕ nde?

Bebuma bea Ilina be ndi itândĕ, upeyo, jonga, iyika, kĕngâ, bwamu, ikamidĕ, hwĕ, nditi. (Geletiya v. 22, 23.)

Moto a jadi Krisâni a ka levidĕ na a ndi nonanĕ na behadi beaju?

O ka yowĕndi bâni na bebuma beabu. (Matyu vii. 20.)

O lukakand' o kaliya?

Bato ba lukakand' o kaliya egombe yĕhĕpi. (Luki xviii. 1.)

O lukaka tepĕ o kaliya opĕlĕ ya elombo eâvĕ e vahakĕ yĕhĕpi?

Yowakidĕni Anyambĕ o elombo yĕhĕpi, ivaha janyu, n' ikaliya, n' ijomba n' ilanga ja Anyambĕ. (Filipai iv. 6.)

Ho kalakiye lĕ na dina ja nja?

Mbi ka hand' eyanyu e ka uwĕ na dina jamĕ yĕhĕpi. (Jâni xiv. 13.)

Kraist a vâki na a ka vi nyang' âvĕ e uwakĕ?

Uwaka, e ka vĕwĕnd' âvĕ. (Matyu vii. 7.)

Ikaliya jâvĕ i ka yavwanwĕte oningĕ âvĕ lilimidĕngo o bobe?

Jehova a yokiye mba, oningĕ mbi tanginaka bobe o ebumulema 'mĕ. (Psa. lxvi. 18.)

Ho kalakiye opĕlĕ ya bato bapâkwĕ?

Mbi levakand' inyĕni na o boho bwa beĕhĕpi, na ijomba, ikaliya n' ihâhâlidĕ n' ilanga ja Anyambĕ be hakwĕ opĕlĕ ya bato bĕhĕpi. (1 Tim. ii. 1.)

Anyambĕ a kandakidĕndi ikalidi vibe?

O tubake dina ja Jehova, Anyambĕ âvĕ o nanĕ. (Ekisidâsi xx. 7.)

Anyambĕ a ka ha lĕ ba ikalidi vibe na?

Jehova a yĕnĕ a tubakĕ dina jaju o nanĕ, na a bĕ kobango. (Ekisidâsi xx. 7.)

E bobe na moto a kanaka?

O kanakiye, tombe oba, tombe he, tombe ikana ipâkwĕ. (Jems v. 12.)

Buhwa bw' iyâjâ bo tatakwĕ lĕ na?

Yongakidĕ buhwa bw' iyâjâ, itata jaju bwamu. (Ekisidâsi xx. 8.)

Iyâjâ i hakudwĕ lĕ nja?

Iyâjâ i hakudwi moto. (Maki ii. 27.)

Iyâjâ i hakudwĕ lĕ o nja 'gombĕ?

Ka mâ a yâjâ o behavu beaju be hakidi beĕhĕpi o buhwa bwa hĕmbwĕdi, ka Anyambĕ a vambiya buhwa bwa hĕmbwĕdi ibâtâ, ka mâ-a nyĕvidĕ bwâ. (Jĕn. ii. 2, 3.)

Anyambĕ a yohanakidĕ lĕ ba Isreĕl na, oningĕ ba tatingĕ buhwa bwa iyâjâ hole?

Oningĕ o ludĕngĕ itambi jâvĕ o buhwa bwa iyâjâ oviya iha ja mbya âvĕ, o buhwa bwamĕ bwa hole, na nâvĕ o ka tubaka buhwa bwa iyâjâ na mbya, buhwa bwa Jehova bwa hole, bo dilakwĕ, na nâvĕ o ka dilakĕ bwâ, o haye pĕlĕ jâvĕ mĕtĕ, na nâvĕ o duwe mbya âvĕ mĕtĕ, na nâvĕ o kale ndaga jâvĕ mĕtĕ; vâkâna, nandi, o peyidi nyolo âvĕ mĕtĕ o Jehova, n' umba mbi ka pangand' âvĕ o kahamaka o loboko la he l' udomba. (Aiseya lviii. 13, 14.)

Bana ba yokakiye bahangwĕ na banyangwĕ?

Bana yokakiyi bahangwĕ banyu, na banyangwĕ banyu na belombo beĕhĕpi, kabojana ekae e tândâkidĕndi Upangiyi bwamu. (Kâlâsi iii. 20.)

Baibili e vâkâ lĕ na bana ba hadivakidĕ hangwĕ na banyangwĕ na?

Jâki na a hadivakidĕ hangwĕ na banyangwĕ. (Dutĕrânâmi xxvii. 16.)

Hekakidĕ tepĕ batodu?

Tĕmĕkĕ o boho bwa ba myolo na nyuwe, na nâvĕ o ka hekakidĕ boho bwa utodu. (Livitikâsi xix. 32.)

Bahangwĕ na banyangwĕ ba bana ba senjake bâ na ba hake bobe, ipĕ ba yokwakidĕ bâ?

Tumbwanaka mwana o njeya 'ju e lukakĕ o vala, vâkâna a vĕngĕmĕk' omĕ o mâ-a ka diyĕ utodu. (Mekanakâdi xxii. 6.)

Anyambĕ a sombiyaki bahangwĕ na banyangwĕ ba bana na ba bomake bâ, oningĕ ba haka bobe?

Bomaka mwan' âvĕ o ipite i ngite wĕ, o vâhâmâkidĕ ulema na mbembe aju. (Mekanakâdi xix. 18.)

Anyambĕ a vâki lĕ na Ilai na o mâ-a ha kandakidĕ bana baju?

Mbi mâ languwango na mbi ka yĕkidĕ ndabo aju egombe yĕhĕpi, opĕlĕ ya bobe bwaju bo di hango, kabojana bana baju ba bevĕngo nyolo jabu, na mâ a kandidĕ bâ. (1 Samuĕli iii. 13.)

O kandakudwi na, O weyanake?

O weyake moto. (Ekisidâsi xx. 13.)

Baibili a vâkâ lĕ na moto a binakĕ mwana nyangwĕ na?

A binakĕ mwana nyangwĕ wĕhĕpi a ndi uweyani. (1 Jâni iii. 15.)

Diyaka na ngambi ulema?

Joba i kweyake na malingwa mâvĕ. (Efisâsi iv. 26.)

Ho timbakĕ bobe?

O vâke na, mbi ka ha tepĕ mâ pani ka mâ-a di mba hango. (Mekanakâdi xxiv. 29.)

Baibili e kandaki ndaga ja sĕkĕ?

Ilango ibe i pumake udumbu muâvĕ. (Efisâsi iv. 29.)

Uhungini muahu a vâkâ lĕ na ba bebumulema kĕngĕngĕ na?

Ibâtâ na ba bebumulema kĕngĕngĕ, 'kabojana ba ka yĕnĕnd' Anyambĕ. (Matyu v. 8.)

E te hohonganĕngo na o nâṅgâkâ elombo e ha bĕ eâvĕ?

O ibake. (Ekisidâsi xx. 15.)

Ipehuwa na byĕjâ be ha bĕ hohonganĕngo be kandakudwĕndi?

Udodo mua bojowa u manya o Anyambĕ a jadi. (Mekanakâdi xi. 1.)

Iyabana k' iyabana wĕhĕpi i kandakudwĕndi?

Moto a balake, na mâ-à yabake mwana nyangwĕ o elombo ka 'lombo. (1 Tĕsilonaika iv. 6.)

E bobe na nâvĕ o diyaka o veye inwana ja hohonganĕngo?

Bato babe ba nâṅgâki njĕmbi, ndi ba timbakĕ. (Psa. xxxvii. 21.)

Bojowa ka bojowa wĕhĕpi bo kandakudwĕndi?

Langwanakiyani pâkwĕ-pâkwĕ. (Efisâsi iv. 25.)

Anyambĕ a yĕnĕkĕ lĕ mejojowa na?

Mejojowa myĕhĕpi ba ka pahiyi ngabo abu o etima e yodakĕ na veya. (Ilevudwĕ xxi. 8.)

E bobe na o velaka upako?

O yalakĕ upako mua bojowa. (Ekisidâsi xxiii. 1.)

E bobe na o hamanakidĕ upako mua bojowa?

O kĕkĕ, o kĕkĕ, o betaka, na nâvĕ o hubaka, o na ubapi mua malango o bato bâvĕ ba jadi. (Livitikâsi xix. 16.)

O kandakudwi na, o tâṅginake?

O tâṅginake. (Roma xiii. 9.)

Itângina i bobe o Anyambĕ a jadi?

Itângina i jadi ikaliya ja megano. (Kâlâsi iii. 5.)

Baibili e vâkâ lĕ na opĕlĕ ya itândĕ ja hika?

Itândĕ ja hika ndi tina ya bobe bwĕhĕpi. (1 Tim. vi. 10.)

Moto wa itângina a ka hwĕmiyĕte ulema?

A tândâkĕ hika etano a hwĕmiye na hika etano, tombe a tândâkĕ bwinge a hwemiye na bwinge. (Upakuwi v. 10.)

Ho diyaki hwĕmiyĕngo n' itingidi viahu vi didi?

Mbi yokuwango idiya ja hwĕmiyĕngo n' itingidi viamĕ vi jadi viĕhĕpi. (Filipai iv. 11.)

E bobe na o vilinganakĕ belombo bea he?

O tândâke he, tombe na belombo be didi omĕ. (1 Jâni ii. 15.)

Iha ja bobe na belombo behâlĕ i te bobe pani te ka belombo benĕnĕ?

A ka tate belekanako beĕhĕpi, na mâ-a kâbâ na yâkâ, a kobango na beĕhĕpi. (Jems ii. 10.)

Na o diya na dina iyamu, na o diya na hika eitĕ, o ka diya lĕ nde?

Dina iyamu i pânâkwĕ wa na hika eitĕ. (Mekanakâdi xxii. 1.)

Ipahiya ja hika eitĕ i na mahihi?

Mbi vâki n' inyĕni na, pâkwĕ-pâkwĕ, e ka diyi bokolo na moto a di kenango a ngakiya o ehiki ya hĕvĕni. (Matyu xix. 23.)

O na elombo epâkwĕ e di pĕ iweya wa n' ilina?

E lĕ nde ya moto e ka kovĕ oningĕ a pahiya he yĕhĕpi, na mâ-a nyangĕ ilina jaju mĕtĕ, e lĕ nde ya moto e ka veyĕ o maihana m' ilina jaju? (Maki viii. 36, 37.)

O sombiyakwi na diyaka na kĕngâ na bova?

O behalakidĕ iha ja bwamu n' ikaba, kabojana myambo tĕ ya jângâ tĕdinĕ me tândâkidĕndi Anyambĕ bwamu. (Hibru xiii. 16.)

Ho haka lĕ ba nja bwamu?

Pani ka hwĕ ho di na egombe ho hake bato bĕhĕpi bwamu, wa wa ndi ba ndabo y' ikamidĕ. (Geletiya vi. 10.)

Mekuge ba te ba nyĕvĕkĕ mambo, na bâ ba diyaka tepĕ na bova?

Oningĕ o diyingĕ o boho boho ulema mwa bâbângo, u vĕhĕlĕkudwĕndi hohonganĕngo na moto e janidi, hanga hohonganĕngo na eyaju e ha bĕ nĕ. (2 Kâr. viii. 12.)

O ka ha lĕ na oningĕ bato t' âvĕ lilimidĕngo iha ja bobe?

Tândâkâni baloni bâvĕ, vambakiya ba hâkâkĕ inyĕni ibâtâ, hakani ba binak' inyĕni bwamu n' inyĕni o ka kalakiyani opĕlĕ ya ba ngongolakid' inyĕni, na ba haka inyĕni evita. (Matyu v. 44.)

E lĕ nde e ka vitĕ ipuhwa ja nditi ohe tĕkanĕ?

Eyânga na savulaka ba ka kwi na bonyamu. (Mekanakâdi xxiii. 21.)

Beyânga ba kaha lĕ na o ehiki e vakĕ?

Na myibi, na batângini, na beyânga, na bakilani, na bapatwani ba jige ehiki ya Anyambĕ. (1 Kâr. vi. 10.)

O ka pâkidĕnyol' âvĕ o iyĕjudwĕ, oningĕ benĕ be ka weyi bwamu bwâvĕ o 'hiki tĕkae, na o e vakĕ?

O hilake ivĕ o jâ i di veyi, o jâ i ninganakĕ jâ mĕtĕ hohonganĕngo; i ka komandi o madikanido o na mbamba, na jâ i ka lovandi o na pe. (Mekanakâdi xxiii. 31, 32.)

Wa bâbe ilika j' imâtâ ja maku, oningĕ ibenganĕ jâvĕ i pangaka bato bapâkwĕ ba peyaka?

E bwam na o diyaka o je mehoni, na o mâte ivĕ, na ba elombo ka 'lombo ya mwana nyângwĕ e vungulanakĕ, tombe eaju e kâbânâkĕ, na ba e vâhâmâkidĕ mâ. (Roma xiv. 21.)

E te lukango na o kĕkĕ o iboko vi 'iyĕjudwĕ?

Bambwaka viâ, o tombake na viâ piyĕlĕ, ulwakiya viâ mbuhwa, wa tomba. (Mekanakâdi iv. 15.)

O ka ha lĕ na iduma ja iyĕjĕniyĕ ja dĕvili?

Vamakĕni nguba ya Anyambĕ yĕhĕpi, ovanĕ nd' o inyĕni o ka yâlĕ itĕnidĕ na mekândâ mea dĕvili. (Efisâsi vi. 11.)

Kraist a vâkâ lĕ na ba lati ba monga na?

Ibâtâ na ba lati ba monga, kabojana ba ka tubwi na, bana ba Anyambĕ. (Matyu v. 9.)

Pikilakiya kabo nyolo âvĕ mĕtĕ, Kraist a pikilakiyi kabo nyol' aju mĕtĕ?

Pĕlĕ Kraist a tândâkidĕ nyol' aju mĕtĕ. (Roma xv. 3.)

E hohonganĕngo na o diyaka o haye ehavu?

Ilina i ha haka i ka yoki nja. (Mekanakâdi xix. 15.)

Wa lukaka o bala malingwa mâvĕ?

A di bodilo n' ilinguwa a bwam wa na wa ngudi, na a pangakiyĕ ilina jaju a wa na a nângâkĕ mboka. (Mekanakâdi xvi. 32.)

Diyaka na kĕngâ n' ulunda?

Diyakani n' ulunda. (1 Pitĕ iii. 8.)

E hohonganĕngo na o yavwanaka moto na mbimba, na ba makĕkâ?

Iyavwana ibâbu i timbaki malingwa. (Mekanakâdi xv. 1.)

E hohonganĕngo na o yabanaka?

Moto a kândâkĕ moto a bakakĕ na ju, a takidĕndi elâba o beko beaju. (Mekanakâdi xxix. 5.)

Njeya ya bapuli e nd' ekolo?
Njeya ya bapuli nd' ekolo. (Mekanakâdi xiii. 15.)
Njeya ya bayamu e lĕ na?
Njeya jaju i njeya j' ulunda, njeya jaju jĕhĕpi i njeya ja jonga. (Mekanakâdi iii. 17.)
Bato babe ba yĕnĕkĕte mbya?
Jehova mâ na, Jonga i bĕ o bato babe ba jadi (Aiseya xlviii. 22.)
O ka wandi?
E kenjwĕngo bato njo pâkâ na ba ka wandi, nd' o iwedo kĕlĕbĕ, vâkâna yĕkĕ. (Hibru ix. 27.)
Iwedo i pâki lĕ o he na?
Bobe bo pâkind' o he na moto 'mbâkâ, n' iwedo na bobe. (Roma v. 12.)
Baibili e vâkâ lĕ o pĕlĕ ya ba-wewe ba Krisâni na?
Ibâtâ na ba-wewe ba wakĕ **n'** Upangiyi. (Ilevudwĕ xiv. 13.)
Krisâni ba ka baland' iwedo?
Iwedo i miyudwĕndi ibala. (1 Kâr. xv. 54.)
Nja vĕkĕ ibala?
Ilangwĕ i diyaki na Anyambĕ a vĕkĕ hwĕ ibala opĕlĕ y' Upangiyi muahu Jisu Kraist. (1 Kâr. xv. 57.)
Ba ka timbipĕ o emĕnâ?
Iwela i vakandi ja ba didi o malonga bĕhĕpi, i ka yokĕ joyi jaju, na bâ ba puma. (Jâni v. 28, 29.)
Nyolo e ka pumbudwĕndi?
Nyolo tĕ e wakĕ ekanĕ e ka vamĕndi e ha waka. (1 Kâr. xv. 53.).
O ka pândi o yĕkĕ ya Anyambĕ ka yĕkudwĕ?
Mbi yĕnĕki ba-wewe bahâlĕ na banĕnĕ, temetĕme o boho bwa Anyambĕ, na bejanganangobo

bumudwĕngo, na ejanganangobo epâkwĕ bumudĕngo e jadi ejanganangobo ya emĕnâ, ka ba-wewe ba yĕkudwĕ o belombo be diyaki lĕndwĕngo o bejanganangobo tĕ, hohonganĕngo na behadi beabu. (Ilevudwĕ xx. 12.)

Jisu a ka vâ lĕ na ba tândâkĕ mâ o buhwa bwa yĕkĕ na?

Ba ibâtâ ja Paya, vakani, jigakani ehiki e kenjakudwĕ inyĕni oviya jali ja he. (Matyu xxv. 41.)

Jisu a ka vâ lĕ babe o buhwa bwa yĕkĕ na?

Vĕngĕmĕkĕni umba mbi jadi, inyĕni ba di hâkwĕngo, o veya via egombe yĕhĕpi, vi kenjakudwĕ dĕvili na enjĕli jaju. (Matyu xxv. 41.)

Kraist a kenjĕngo ba tândâke mâ iboko?

Mba li ka kenjĕ inyĕni iboko. (Jâni xiv. 2.)

Ba ka lĕ ovonĕ ba ka yĕnĕndi mbya egombe yĕhĕpi?

O pwanja âvĕ o na ti na mbya, o enâ âvĕ eyomi o na upeyo mua egombe yĕhĕpi. (Psa. xvi. 11.)

Badiyi ba hĕvĕni ba yĕnepĕ betuniya?

Anyambĕ a ka tituwi manyângâdiba mĕhĕpi o mihâ mabu; omĕ wa diyepĕ n' iwedo, na ngĕbĕ, tombe na mbembe; na mehiyo mea diye pĕ omĕ. (Ilevudwĕ xxi. 4.)

Ipâ ja hĕvĕn i ndi elombo ebâbu?

Haka na ngudi ingiya ja jâmbĕ ihâlĕ, kabojana mbi vâki n' inyĕni na, baitĕ ba ka vahand' o ngiya omĕ, ndi ba yâlĕ. (Luki xiii. 24.)

Bato bĕhĕpi ba tândâkândi mbya ya hĕvĕni, na bâ ba vahaka yâ?

Dihâ i bĕ yĕnĕngo, na ditâ i bĕ yokango belombo bea Anyambĕ be di kenjĕngo ba tândâkĕ mâ, be bĕ tepĕ ngiyango o ebumulema ya moto, ndi Anyambĕ a levidĕ hwĕ beâ n' Ilina jaju. (1 Kâr. ii. 9, 10.)

Ebano âvĕ yĕhĕpi o Anyambĕ na bato ba didi e lĕ nde?

Tândâkâ Jĕhova, Anyambĕ âvĕ, na ebumulema âvĕ yĕhĕpi, n' ilina jâvĕ jĕhĕpi, n' ulema muâvĕ muĕhĕpi, na nâvĕ o ka tândâkâ moto a bakakĕ na nâvĕ pani ka nyolo âvĕ mĕtĕ. (Matyu xxii. 37, 39.)

O ka levidĕ lĕ na o tândâkândi Anyambĕ na?

Oningĕ na o tândâkândi mba ni, tataki belekanako beamĕ. (Jâni xiv. 15.)

O lukaka lĕ o ha bato bapâkwĕ na?

Pani ka inyĕni o vahakĕ bato ba hak' inyĕni, haka tepi bwi nonanĕ. (Luki vi. 31.)

E lĕ nde ya Anyambĕ e uwak' âvĕ na haka o âvĕ o di ndĕmbĕ okava?

Wa ndakiya mba oviya o 'gombe tĕkaye na, Paya-o âvĕ ndi Utumbwani mua ndĕmbĕ amĕ. (Jĕrimaiya iii. 4.)

Anyambĕ a ka vaha lĕ nde âvĕ o jadi, oningĕ wa nângâ mâ na a diyake Utumbwani muâvĕ?

Jehova a vahaka lĕ âvĕ o jadi nde, kabo, iha ja mahuwa, n' itândâ ja ngĕbĕ, u' itamuwa hubiyango na Anyambĕ âvĕ. (Maika vi. 8.)

Idiya ja krisâni ya pâkwĕ-pâkwĕ i lĕ nde?

Ho yokakeni ihuku ja upako muĕhĕpi, bangaka Anyambĕ, tataka belekanako beaju, kabojana ebano yĕhĕpi ya moto nd' ekaye. Kabojana Anyambĕ a ka pâdĕndi ehavu yĕhĕpi o yĕkĕ, na elombo ya ikuta-kuta yĕhĕpi, tombe e didi bwamu, na tombe e didi bobe. (Upakuwi xii. 13, 14.)

JOMU JA BELEKANAKO.

1. O diyake na bea 'nyambĕ bepâkwĕ o boho n' umba.

2. O hake ugano mua bo pakaka, tombe ehini ya elombo e jadi o hĕvĕn' oba, tombe e jadi o he o ibomako, tombe e jadi o miba o ibomako ja he. O balamakidĕ nyolo 'âvĕ o beâ-be jadi, tombe na bo dilakĕ beâ; jambojana Umba, Jĕhova, Anyambĕ 'âvĕ, Mbi ndi Anyambĕ y' ivuva, a pâkidĕ bobe bwa ba-hangwĕ o bana ba jadi, o mbamba ya ilalo na ya inayi ja ba binakĕ 'Mba; na A levakidĕ mabya o tâjen' i tândâkĕ Mba, na ba tataka belekanako beamĕ.

3. O tubake dina ja Jĕhova, Anyambĕ 'âvĕ o nanĕ: jambojana Jĕhova A nânge a tubakĕ dina jaju o nanĕ, na, a 'bĕ kobango.

4. Yongakidĕ buhwa bw' iyâjâ, itata ja bwâ hole. O ka janjaka hwi utoba, wa ha behavu beâvĕ bečhĕpi: ndi buhwa bwa hĕmbwĕdi bo ndi iyâjâ o Jĕhova, Anyambĕ 'âvĕ; o hake bwâ ehavu ka 'havu, na nâvĕ, tombe na mwan' 'âvĕ wa momo, tombe na mwan' 'âvĕ wa mwajo, uhayi muâvĕ mua momo, tombe na uhayi muâvĕ mua mwajo, tombe na bembe beâvĕ, tombe na mwĕngi mwâvĕ u jadi o 'tema ya mebiyâ meâvĕ. Ikabojana Jĕhova A velakindi oba, na he, na manga, na be didi omĕ bečhĕpi, na hwi utoba, ka Mâ-a yâjâ o buhwa bwa hĕmbwĕdi; ovanĕ nd'-o Jĕhova A vambakiyedi buhwa bw' Iyâjâ ibâtâ, na nyĕvĕkidĕ bwâ.

5. Hekakidĕ Hângwĕ na nyângwĕ; ovanĕ nd' o hwi jâvĕ i ka yavĕ o ehe ya Jĕhova Anyambĕ 'âvĕ e vĕkĕ âvĕ.

6. O weyanake.

7. O hondovake.

8. O ibake.

9. O bapakĕ ilango ja evela tĕnidĕngo ulongani muâvĕ.

10. O tângânake ndabo ya ulongani muâvĕ, o tânginakĕ mwada 'a ulongani muâvĕ, tombe na uhayi muaju mua momo, tombe na uhayi mauju mua mwajo, tombe na nyati aju, tombe, na buru aju, tombe na elombo ka 'lombo e jadi ya ulongani muâvĕ.

IKALIYA JA —UPANGIYI

Hangw' ahu a jad' oba, dina jâvĕ i diyake hole. Ipangiya jâvĕ i vakĕ. Upango muâvĕ u hamak' o he, ka muâ u hamakĕ oba.

Vĕkĕ hwĕ o buhwa tĕkabo beja bea buhwa ka buhwa. Na nâvĕ-o ka iyakidĕ hwĕ bobe bwahu, pani ka hwĕ ho iyakidĕ ba hakĕ hwĕ bobe.

O valakidĕ hwĕ o iyĕjudwĕ, ndi vĕngĕkidĕ hwĕ oviya bobe. Ikabojana ipangiya, na ngudi, n' ivenda be ndi beâvĕ bea egombe yĕhĕpi. Amen.

PĔTI.

Mbi kamakidĕndi Anyambĕ ya Hangwĕ ya ngudi yĕhĕpi, Uveli mua oba na he. Na Jisu Kraist mwan' aju w' umbâkâ; A kahakudwĕ n' Ilina Iyamu, Mari ma ehila nd' a jaki mâ, A yĕnĕkindi betuniya o boho bwa Pântu Pilatu, A kâmâkudwĕndi o krâsi, A wakindi, na Mâ-a tongakudwĕndi; A hubakindi o iboko via ba-wewe; A pumbwakindi

oviya iwedo na hwi 'lalo; A betakind' o hĕvĕn, A ndi diyango o enâ ya eyomi ya Anyambĕ ya Hangwĕ ya ngudi yĕhĕpi; oviya omĕ nd' o Mâ-a ka viyĕ ka yĕkidĕ ba di mihâ na ba-wewe.

Mbi kamakidĕndi Ilina Iyamu; ikando ja hole; ugangano mua bayamu; iyidwĕ ja bobe; ipumbuwa ja nyolo; na emĕnâ ya egombe yĕhĕpi. Amĕn.

